

C I T Y | L
F O R M | T

2023

KONCEPCIJA

**Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos
bendrojo plano keitimas**

Planavimo organizatorius	KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS Kodas juridinių asmenų registre - 188774975 Vytauto g. 2, LT-40115, Kupiškis Tel. (8 459) 35 500 El. p. paštas savivaldybe@kupiskis.lt www.kupiskis.lt
Teritorijų planavimo dokumento pavadinimas	KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KEITIMAS
Planuojama teritorija	Kupiškio rajono savivaldybės teritorija
Teritorijų planavimo dokumento rūšis	Kompleksinis
Porūšis	Savivaldybės bendrasis planas
Lygmuo	Savivaldybės
Etapas	Rengimo
Stadija	Esamos būklės įvertinimas
TPDIRS TPD Nr.	K-RJ-57-22-432
Bylos žymuo	CF-22U-101
Tomas	II
Data	2023
Rengėjas	UAB CityForm LT Įmonės kodas: 304696907 S. Žukausko g. 4, LT-08244 Vilnius Tel.: +370 616 54100 / El. p.: info@cityform.lt / www.cityform.lt Kontaktinis asmuo: Projekto vadovė – Giedrė Ratkutė Skačkauskienė Tel.: +370 616 54100 / El. p.: info@cityform.lt

Atestato Nr.	Pareigos	Vardas Pavardė	Parašas
	Direktorė	Gitana Mineikienė	
A1735	Projekto vadovė	Giedrė Ratkutė Skačkauskienė	

DARBA PARENGUSIŲ SPECIALISTŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Atlikta dalis	Vardas, pavardė / pozicija (kvalifikacijos atestato Nr.)	Parašas
1.	<i>Įvadas, 1-13 sk., GIS</i>	Giedrė Ratkutė Skačauskienė / projekto vadovė (Nr. ATP 1735)	
2.	<i>Įvadas, 1-13 sk., GIS</i>	Aistė Jakubauskienė / architektė	
3.	<i>4 sk.</i>	Marija Nemunienė / projekto dalies vadovė (Nr. A976)	
4.	<i>5 sk., 6sk., 7sk.</i>	Ričardas Skorupskas / projekto dalies vadovas	
5.	<i>5 sk., 6sk., 7sk., GIS</i>	Brigita Bedarfaitė	
6.	<i>11 sk.</i>	Dovilė Lazauskaitė / inžinierė	
7.	<i>12 sk.</i>	Gitana Mineikienė / projekto dalies vadovė (Nr. 0105)	
8.	<i>12 sk.</i>	Inga Valuntienė / projekto dalies vadovė (Nr. 0076)	

TURINYS

DARBĄ PARENGUSIŲ SPECIALISTŲ SĄRAŠAS	3
1. Įvadas	5
1. KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KEITIMO BENDRŲJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMO PRINCIPAI	11
1.1 Darnaus vystymo principų integravimas.....	11
1.2 Konceptijos sąsajos su strateginiais, aukštesnio lygmens dokumentais	12
1.3 Esamos būklės išvados ir kiti veiksniai lemiantys konceptualiuosius sprendinius.....	19
2. DEMOGRAFINĖS SITUACIJOS SCENARIJAI, SOCIALINĖS, EKONOMINĖS SRIČIŲ VYSTYMO PRINCIPAI.....	22
3. URBANISTINIO KARKASO VYSTYMO KRYPTYS.....	25
4. FUNKCINIS ZONAVIMAS.....	28
5. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO IŠTEKLIAI IR APSAUGA	31
6. GAMTINIS KARKASAS	35
6.1. Gamtinio karkaso lokalizavimas	35
6.2. Konceptijos sprendinių nuostatos saugomų teritorijų atžvilgiu	37
6.3. Gamtosaugos kryptys.....	38
7. KRAŠTOVAIZDIS.....	41
7.1. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonos.....	41
7.1.1. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų sistema.....	41
7.1.2. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų lokalizavimas	43
8. REKREACINIS POTENCIALAS	45
9. SUSISIEKIMO INFRASTRUKTŪRA	48
10. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO KRYPTYS.....	52

Grafinė dalis:

1. Konceptijos brėžinys M 1:50 000

1. Įvadas

Keičiamas Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. TS-220. „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“.

Teritorijų planavimo dokumento rengimo pagrindas – Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2021 m. spalio 28 d. sprendimas Nr. TS-259 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo pradžios ir planavimo tikslų nustatymo“

Bendrasis planas rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu (toliau – Teritorijų planavimo įstatymas), Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis (toliau – Taisyklės), patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-8 „Dėl Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais ir metodiniais nurodymais, reglamentuojančiais teritorijų planavimo dokumentų rengimą, derinimą, tikrinimą, viešinimą, strateginį pasekmių aplinkai vertinimą.

Bendrasis planas – kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriame pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatoma planuojamos teritorijos erdvinė struktūra ir teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos ir reikalavimai bei apsaugos principai.

Planuojama teritorija

Kupiškio rajono savivaldybės teritorija

Planavimo tikslai

- Sudaryti sąlygas darniai Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos raidai, nuosekliai erdvinės ir funkcinės integracijos politikai įgyvendinti, teritorijų sanglaudai, kompleksiškai spręsti socialinius, ekonominius, ekologinius ir su klimato kaitos padariniais susijusius uždavinius.
- Nustatyti gyvenamųjų vietovių, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros, kitų savivaldybei svarbių socialinės ekonominės veiklos sričių vystymo ir įgyvendinimo gaires, numatyti plėtrai reikalingas teritorijas.
- Sudaryti sąlygas racionaliam Savivaldybės gamtinių, žemės gelmių ir energijos išteklių naudojimui ir atkūrimui.
- Numatyti Savivaldybės gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologiškai pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą.

Planavimo uždaviniai

- Kurti sveiką, saugią, darnią, klimato kaitos padariniams atsparią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas gyvenamosiose vietovėse.
 - Sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas, skatinančioms alternatyvių energijos šaltinių ir technologijų plėtrą, didinančioms energijos vartojimo efektyvumą.
 - Derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių, savivaldybių ir valstybės interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų.
 - Sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui ir žemės ūkio veiklai skatinti.
-
- Suformuoti Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
 - Patikslinti esamas užstatytas teritorijas, naujos plėtros teritorijas ir jų naudojimo reglamentus, išskirti kompaktiškai užstatytas teritorijas;
 - Patikslinti teritorijų prie Kupiškio tvenkinio plėtros kryptis, pirmenybę teikiant rekreacijai; formuoti rekreacinės teritorijos branduolius gyvenvietėse, esančiose šalia Kupiškio tvenkinio – Kupiškio seniūnijos Aukštupėnų, Vėžionių, Bagdonių, Jutkonių, Virbališkių kaimuose, Alizavos seniūnijos Palėvenėlės kaime;
 - Numatyti Savivaldybei ir valstybei svarbių objektų išdėstymą;
 - Numatyti urbanistinių struktūrų formavimo ir (ar) pertvarkymo principus;
 - Numatyti teritorijas, kuriose architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingi objektai būtų planuojami ar projektuojami rengiant Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nurodytus architektūrinius konkursus;
 - Optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą, numatyti jų atsparumo ekstremaliems klimato reiškiniams stiprinimo priemones;
 - Nustatyti savivaldybės ir jos urbanistinių centrų (socialinės infrastruktūros sistemos vystymo reikalavimus);
 - Nustatyti prioritetinės ir neprioritetinės savivaldybės infrastruktūros plėtros teritorijas ir tipus vadovaujantis Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo 5 straipsnio nuostatomis;
 - Nurodyti prioritetinę savivaldybės infrastruktūrą, kuri nepatenka į nustatytas prioritetinės plėtros teritorijas, ir teritorijas, kurių vystymui ši infrastruktūra skirta;
 - Įvertinti esamą civilinės aviacijos infrastruktūrą ir numatyti jos plėtros kryptis;
 - Atnaujinti ir integruoti Kupiškio rajono savivaldybės degalinių išdėstymo schemas sprendinius, atsižvelgiant į alternatyvomis

	energijos rūšimis varomų transporto priemonių parko plėtrą; ▪ Numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, klimato kaitos poveikio švelninimo, gamtinio karkaso formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės, optimalią kraštovaizdžio struktūrą; ▪ Nustatyti 30 m aukščio ir aukštesnių ypatingųjų inžinerinių statinių ir atsinaujinančių išteklių energetikos objektų (išskyrus saulės šviesos energijos elektrines ir kitus Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatytus atvejus) išdėstymo reikalavimus; ▪ Nustatyti saulės šviesos energijos elektrinių įrengimo reikalavimus, prioritetą teikiant apleistai, mažo našumo žemės ūkio paskirties žemei; ▪ Nustatyti žemės ūkio paskirties teritorijų vystymo ir formavimo kryptis; ▪ Nustatyti gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas, antropogeninius ir gamtinius elementus, vertingą kraštovaizdį reprezentuojančias apžvalgos vietas ir iš jų atsiveriančias panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą; ▪ Numatyti miško įveisimo ir naudojimo reikalavimus, miškų pritaikymą visuomenės poreikiams, esamų ir siūlomų apželdinti mišku teritorijų išdėstymą, miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis reikalavimus; ▪ Detalizuoti Lietuvos Respublikos bendrojo plano ir kitų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius; ▪ Patikslinti valstybės dalies bendrajame plane numatomų urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo poreikius.
Plano keitimo etapai	Parengiamasis, rengimo ir baigiamasis.
Kita informacija	Planuojamas laikotarpis – ne trumpesnis nei 10 metų. Bendrojo plano sprendiniai galioja neterminuotai arba tol kol bus parengtas ir patvirtintas jį keičiantis to paties lygmens teritorijų planavimo dokumentas. Parengiama Bendrojo plano koncepcija. Koncepcijos nepriklausomas profesinis vertinimas neatliekamas. Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamos strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procedūros. Atviras konkursas geriausiai urbanistinei idėjai atrinkti neorganizuojamas.
Plano keitimas atliekamas vadovaujantis:	▪ Kupiškio savivaldybės administracijos direktoriaus 2022 m. gegužės 13 d. sprendimu Nr. ADV-368. „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo planavimo darbų programos patvirtinimo“;

- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2022-05-30 teritorijų planavimo sąlygos REG226321;
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2022-05-23 teritorijų planavimo sąlygos REG225249;
- Kultūros paveldo departamento 2022-05-24 teritorijų planavimo sąlygos REG225401;
- Biržų regioninio parko direkcijos 2022-05-19 teritorijų planavimo sąlygos REG224728;
- Aplinkos apsaugos agentūros 2022-05-18 teritorijų planavimo sąlygos REG224654;
- Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos 2022-05-24 teritorijų planavimo sąlygos REG225435;
- Valstybės įmonės Lietuvos automobilių kelių direkcijos 2022-05-25 teritorijų planavimo sąlygos REG225622;
- Lietuvos kariuomenės 2022-05-23 teritorijų planavimo sąlygos REG225165;
- Viešosios įstaigos Transporto kompetencijų agentūros 2022-05-27 teritorijų planavimo sąlygos REG226049;
- Akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ 2022-05-23 teritorijų planavimo sąlygos REG225350;
- Telia Lietuva, AB 2022-05-23 teritorijų planavimo sąlygos REG225336;
- AB „Panevėžio energija“ 2022-05-20 teritorijų planavimo sąlygos REG224953;
- Viešosios įstaigos „Plačiajuostis internetas“ 2022-05-18 teritorijų planavimo sąlygos REG224479;
- LITGRID AB 2022-05-24 teritorijų planavimo sąlygos REG225448;
- AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2022-05-16 teritorijų planavimo sąlygos REG224164;
- AB „Amber Grid“ 2022-05-26 teritorijų planavimo sąlygos REG225715;
- Panevėžio rajono savivaldybės administracijos 2022-05-31 teritorijų planavimo sąlygos REG226697;
- Rokiškio rajono savivaldybės administracijos 2022-05-23 teritorijų planavimo sąlygos REG225310;
- Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2022-05-25 teritorijų planavimo sąlygos REG224582;
- Anykščių rajono savivaldybės administracijos 2022-05-26 teritorijų planavimo sąlygos REG225874;
- UAB „Kupiškio vandenys“ 2022-06-08 teritorijų planavimo sąlygos REG228066;
- Biržų rajono savivaldybės administracijos 2022-06-13 teritorijų planavimo sąlygos REG228659;
- Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2022-06-13 teritorijų planavimo sąlygos REG228647;

**Teritorijų planavimo
sąlygų neišdavė:**

- Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2022-07-27 teritorijų planavimo sąlygos REG234968;
- Aukštaitijos saugomų teritorijų direkcijos 2022-10-10 teritorijų planavimo sąlygos REG245078.
- Lietuvos transporto saugos administracija.

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijos uždaviniai ir tikslai

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje, atsižvelgiant į planuojamą teritoriją ir jai taikomas strateginio planavimo dokumentų nuostatas, nustatomos planuojamos teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo kryptys, naudojimo ir apsaugos principai.

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje parengiama Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcija. Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamas strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV). Bendrojo plano koncepciją sudaro aiškinamasis raštas ir brėžiniai. Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijos brėžinys teikiamas masteliu 1:50 000. Koncepcijos aiškinamajame rašte apibūdinami teritorijos konceptualieji sprendiniai, pagrindinės vystymo kryptys. Vadovaujantis valstybės teritorijos ir valstybės teritorijos dalies bendrojo plano sprendiniais, teritorijos vystymo koncepcijoje nurodomi principiniai planuojamos teritorijos planavimo sprendimai:

- funkcinis teritorijų zonavimas;
- urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų tvarkymo režimų nustatymas;
- susisiekimo sistema;
- urbanizuojamų teritorijų prioritetinė plėtra;
- rekreacinio funkcinio prioriteto zonos;
- inžinerinės ir socialinės infrastruktūros vystymo principai;
- gamtinio karkaso, želdynų sistemos formavimo principai, probleminių teritorijų pertvarkymo kryptys.

Planuojamas laikotarpis – planuojamos teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptys nustatomos ir konkretizuoti bendrojo plano sprendiniai rengiami ne mažesniai nei 10 metų laikotarpiui. Konceptualieji sprendiniai formuojami laikotarpiui iki 2050 metų.

Bendrųjų sprendinių formavimo sprendiniai detalizuojami bendrojo plano sprendinių konkretizavimo stadijoje ir gali kisti tiek kiek nekeičiama koncepcijos sprendinių esmė.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendiniai galioja tiek, kiek neprieštarauja saugomas teritorijas, Europos ekologinio tinklo Natura 2000 apsaugą bei veiklą jose reglamentuojantiems teisės aktams, kitiems Lietuvos Respublikos teisės aktams.

1. KUPIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KEITIMO BENDRŲJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMO PRINCIPAI

1.1 Darnaus vystymo principų integravimas

Atliekant Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimą, formuojant koncepciją – perspektyvinius erdvinio vystymo principus, ypač svarbu užtikrinti darnaus vystymosi principų integravimą. Darnus vystymasis tenkina žmonijos reikmes dabar, neapribodamas ateities kartų galimybių tenkinti savąsias (JTO, 1987). Jis remiasi trimis pamatinėmis dimensijomis – ekonomikos augimu, visuomenės gerove bei aplinkos kokybe, užtikrinant subalansuotą visų vystymą, neprioritetizuojant nei vienos kitų dviejų sąskaita. 2015 m. JT priėmė 17 darnaus vystymosi tikslų (DVT), kurie yra paremti penkiais principais: žmonės, planeta, gerovė (klestėjimas), taika ir partnerystė (angl. 5 P's: people, planet, prosperity, peace and partnership). DVT – ne tik plati vizija darnesnei pasaulio ir visų gyventojų atečiai, bet tai ir konkreti uždaviniais ir rodikliais paremta sistema. Darnaus vystymosi tikslai siekia socio-ekonominės atskirties mažinimo, nevaldomos ir nedarnos plėtros ribojimo, taršos ir kito neigiamo urbanizuotų teritorijų poveikio aplinkai mažinimo. Darnus vystymasis gali būti užtikrintas tik tuomet, kai skirtingi prioritetai yra derinami tarpusavyje, jų siekiama sinergiškai, atsižvelgiant į sąveikas ir sąryšius tarpusavyje.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos vystymui svarbiausi tvarų vystymą užtikrinantys veiksniai:

- Darni (tvari) urbanizacija.
- Stiprūs miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšiai.
- Didėjanti gyventojų sveikata ir gerovė - oro taršos mažinimas - vystymas alternatyvių (mažiau taršių, skatinančių fizinį aktyvumą) transporto priemonių, saugumo didinimas, užtikrinimas prieigų prie bendro naudojimo viešųjų erdvių, kas taip pat kelia gyventojų psichinės sveikatos lygį.
- Švietimo ir kultūros kokybės kėlimas.
- Saugaus geriamo vandens, sanitarinių paslaugų (nuotekų valymo ir kanalizacijos) kokybės užtikrinimas, lietaus vandens nutekėjimo ir kietųjų atliekų tvarkymas yra planuojami ir valdomi integruotu būdu.
- Sudarant sąlygas energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių (individualiai) gamybai ir vartojimui yra mažinamas neigiamas poveikis aplinkai, įskaitant neigiamą klimato kaitos poveikį. Tvarus išteklių valdymas reiškia, kad energijos, medžiagų ir vandens naudojimas yra mažinamas, o ištekliai naudojami ir veiksmingai iš naujo panaudojami jų natūraliame cikle. Turi būti teikiamas prioritetas atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimui.
- Aukštas gyventojų užimtumas, nes tai turi tiesioginę įtaką gyvenimo gerovei bei sukuria socialinį saugumą ir didina visuomenės sanglaudą.
- Prisitaikymo prie klimato kaitos skirtų priemonių įgyvendinimas leistų padidinti gyvenamųjų vietovių atsparumą neigiamam klimato kaitos poveikiui. Turėtų būti siekiama sumažinti neigiamą klimato poveikį ir palaipsniui atsikvoti šESD išmetimo.
- Darnių ir efektyvių atliekų tvarkymo sistemų diegimas.
- Nekontroliuojama urbanizacijos drieka gali turėti neigiamos įtakos natūralioms ekosistemoms. Integruotas požiūris į urbanizaciją, saugant gamtinius išteklius, skatina investuoti į ekosistemų

atkūrimą, taip siekiant padidinti atsparumą gamtinėms nelaimėms, mažinti oro taršą ir kitą neigiamą poveikį aplinkai bei užtikrinti būtinų ekosisteminių paslaugų tiekimą.

1.2 Konceptijos sąsajos su strateginiais, aukštesnio lygmens dokumentais

Pagrindiniai tarptautiniai strateginiai dokumentai, jų nuostatos

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje nustatyti vystymo principai siejasi su aukštesnio lygmens (nacionalinio, Europos bendrijos bei tarptautinio) dokumentų tikslais ir jiems neprieštarauja.

ES darnaus vystymosi strategija, tai ilgalaikės darnos vizija, kurioje ekonomikos augimas, socialinė sanglauda ir aplinkos apsauga glaudžiai susiję ir vienas kitą papildo. Pagrindiniai strategijos tikslai – mažinti oro taršą, skatinti ekologišką transportą, siekti tvaraus vartojimo bei gamybos, skatinti netaršių technologijų kūrimą ir diegimą, išnaudoti Europos demografinį potencialą didinant užimtumo lygį, našumą ir sėkmingą migrantų integraciją.

Lietuvos Respublikos ratifikuotos **Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos** tikslas – skatinti tvarią plėtrą bei laikytis įsipareigojimo riboti ir mažinti išmetamus teršalus.

Lietuvos Respublikos ratifikuotoje **Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencijoje** numatyti tikslai:

- priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas;
- vystyti mokslinius ir techninius tyrimus ir tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui;
- imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globali, išsaugojimui (konservavimui), prezentavimui bei reabilitavimui.

Lietuvos Respublikos ratifikuotoje **Europos kraštovaizdžio konvencijoje** numatyti tikslai:

- skatinti kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą bei planavimą ir organizuoti Europos bendradarbiavimą kraštovaizdžio klausimais;
- įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmonės supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo apraišką bei jų savasties pagrindą;
- integruoti kraštovaizdį kaip reiškinį į savo teritorijų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, aplinkos, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikio kraštovaizdžiui.

Lietuvos Respublikos ratifikuotoje ES tarybos direktyvoje **Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos** numatytas tikslas – skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus.

Aktualiausi nacionalinio lygmens dokumentai

Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ (patvirtintos 2012-05-15 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XI-2015) apima valstybės viziją ir raidos prioritetus bei jų įgyvendinimo kryptis iki 2030 metų. Valstybės vizija yra „Lietuva – sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti“. Išskiriamos pažangai svarbios vertybės – atvirumas, kūrybingumas ir atsakomybė bei 3 pažangos sritys: visuomenė, ekonomika ir valdymas. Pokyčiai šiose srityse įtvirtins pažangos vertybes ir remsis darnaus vystymosi principais. Pokyčių tikimasi šiose srityse: 1) sumani visuomenė; 2) sumani ekonomika; 3) sumanus valdymas. Šie prioritetai yra detalizuojami rengiant vidutinio laikotarpio strateginius dokumentus, programas, planus. Strategijai įgyvendinti parengta Nacionalinės pažangos programa – pagrindinis valstybės plėtros strateginis dokumentas.

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje, (patvirtintoje 2003-09-11 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1160) orientuojamasi į ES normatyvų ir tarptautinių konvencijų reikalavimų įgyvendinimą, ribojant aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui bei skatinant naujausių, aplinkai mažesni neigiamą poveikį darančių, technologijų diegimą, o ypač daug dėmesio skiriama mokslinei pažangai ir žinioms.

Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos koncepcija (patvirtinta 2020-06-15 LR Kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-735), kurios tikslas formuoti integralią materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos ir aktualizavimo politiką, tobulinant esamą kultūros paveldo apsaugos sistemos teisinį reguliavimą, plėtojant į rezultatus orientuotą kultūros paveldo apsaugos valdymo sistemą, užtikrinant integralią ir ilgalaikę valstybės pažangą kultūros paveldo srityje. Šios politikos uždaviniai ir jų įgyvendinimo kryptys:

- Sukurti efektyvią ilgalaikę materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos nacionalinę plėtros programą;
- Efektyvinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos valdyseną;
- Užtikrinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo ištyrimą, atskleidimą, susistemtinimą ir išsaugojimą;
- Stiprinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo vertės suvokimą, jo įvairovę, savitą skirtingų kultūrinių tradicijų sąveiką, pasireiškiančią per kultūros raiškos įvairovę;
- Stiprinti ir aktualizuoti dialogą su paveldo bendruomene ir investuotojais;
- Stiprinti ir tobulinti finansinių ir nefinansinių paskatų sistemą.

Koncepcija siekiama išsaugoti materialųjį ir nematerialų kultūros paveldą bei deramai perduoti ateities kartoms tradicijas, saviraiškos būdus, vertybes, turi tapti harmoningos aplinkos ir tolygaus vystymosi garantu ir kurie būtų bendrai taikomi visiems kultūros paveldo apsaugos sistemos dalyviams. Jai įgyvendinti parengtas *Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų veiksmų planas* (patvirtinta 2020-11-16 LR Kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-1374).

Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonės (patvirtintos 2005-08-22 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 909) nustatytos su tikslu įgyvendinti bendrus kraštovaizdžio tvarkymo uždavinius, įvertinant šalies kraštovaizdžio struktūrinę įvairovę, užtikrinant kraštovaizdžio apsaugą, naudojimą, tvarkymą ir planavimą darnios plėtros sąlygomis, tinkamai koordinuojant savivaldybių institucijų veiksmus, plėtojant visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas 2030 – strateginio lygmens planavimo ir valstybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriuo nustatomos LR teritorijos erdvinio vystymo įgyvendinimo gairės, valstybės teritorijos erdvinė struktūra ir naudojimo privalomosios nuostatos bei kiti susiję sprendiniai siekiant darnaus teritorijų vystymo. Planu siekiama:

- valstybės integracijos ir konkurencingumo tarptautinėje plotmėje, taip pat mažinti ekonominius, socialinius ir regioninius netolygumus, teikti kokybiškas ir visiems prieinamas viešąsias paslaugas, užtikrinti būtinus sisteminius pokyčius, skirtus aplinkos ir klimato kaitos iššūkiams įveikti šalies viduje;
- atsakingai vartoti, naudoti išteklius, saugoti, įveiklinti gamtos ir paveldo vertybes, nuolat kurti vietovės, savivaldybės, regiono, šalies tapatybę, aukštą savo, šeimos, bendruomenės, visuomenės gyvenimo kokybę, diegiant visuomenėje holistinį požiūrį, įpročius, elgesio modelius, atkakliai siekiant valstybės pažangos, konkurencingumo, palaipsninio perėjimo prie žiedinės.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė, patvirtinusi naująjį Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, 2021-09-29 nutarimu Nr. 789 apskričių teritorijų bendruosius (generalinius) planus pripažino netekusiais galios.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos iniciatyva 2017 m. buvo parengtos **LR darniojo turizmo plėtros gairės**, kuriose išskirti šie Lietuvos darniojo turizmo skatinimo prioritetai:

- Įtvirtinti regioninio turizmo plėtrą kaip vieną iš strateginių plėtros tikslų;
- Skatinti visiems prieinamo turizmo plėtrą;
- Skatinti verslumą turizmo sektoriuje, ypatingą dėmesį skiriant turizmo smulkiojo verslo plėtrai regionuose;
- Skatinti turizmo paslaugų sertifikavimą, siekiant užtikrinti darnios plėtros principų integraciją turizmo sektoriuje bei sektoriaus konkurencingumą;
- Skatinti turizmo paslaugų sertifikavimą, siekiant užtikrinti darnios plėtros principų integraciją turizmo sektoriuje bei sektoriaus konkurencingumą;
- Atnaujinti turizmo rodiklių sistemą, pritaikant tarptautinių organizacijų siūlomus rodiklius darnios plėtros principų integracijai turizmo sektoriuje;
- Skatinti viešojo ir privataus sektoriaus bei visuomenės sąmoningą požiūrį į darnųjį turizmą (apdovanojimai ir pan.).

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos užsakyму 2019 m. parengta galimybių studija **Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys**, kurioje pagrindinis siūlomas turizmo sektoriaus vystymo tikslas – inovacijomis grįstas turizmo sektoriaus kuriamos pridėtinės vertės didinimas (atsakingo ir tvaraus turizmo raidos principų užtikrinimas socialiniu, kultūros, gamtos ir ekonominiu požiūriu, vertę kuriančios partnerystės tarp suinteresuotų šalių ir institucijų turizmo srityje skatinimas).

Dokumente siūloma laikytis tęstinumo ir siekti diversifikuoti turizmo sektorių, o taip pat siekiant šio sektoriaus kryptingo vystymo ir atsižvelgiant į ribotus išteklius, siūloma koncentruotis į santykinai nedidelį prioritetų skaičių kiekvienoje turizmo rūšyje. Koncentruotis į šias turizmo rūšis: *kultūros* (amatų ir edukacijų turizmas, gyvosios kultūros pažinimas, kaimo turizmas, kultūros paveldo objektų lankymas, religinis turizmas ir kt.), *gamtos* (aktyvus judėjimas ir pramogos gamtoje, gamtos objektų lankymas, paukščių stebėjimas ir kt.), *sveikatos* (reabilitacinis ir sanatorinis kurortinis gydymas ir kt.), *verslo ir*

tarptautinių renginių (didelio masto konferencijos, didelio masto renginiai, organizacijų „darbostogos“, organizacijų išvažiuojamieji susitikimai ir renginiai ir kt.).

Dokumentai, kuriuose pateikiami pasiūlymai dėl ES veiksmų konkrečioje srityje: ***Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga: darniai ir tvariai plėtrai 2017-2030*** (pritarta 2017-12-15 Nacionalinės regioninės plėtros tarybos posėdyje); ***Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros Baltoji knyga***: Nacionalinės politikos iššūkiai, uždaviniai ir veiksmai iki 2030 m. (2019-02-21 pasirašyta žemės ūkio ministro ir socialinių partnerių).

Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategija (patvirtinta 2020-12-07 LR Susisiekimo ministro įsakymu Nr. 3-746) nurodo, kad transporto sistema turi būti plėtojama siekiant:

- Aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimą bei planuojamas apkrovas atitinkančią infrastruktūrą;
- Vieningu ES transporto sistemos sukūrimu;
- Modernaus daugiarūšio transporto infrastruktūros tinklų įrengimu;
- Perėjimu prie mažai taršaus mobilumo;
- Didesniu transporto prieinamumu, patikimumu bei pasiekiamumu. \

Inžinerinės infrastruktūros ir energetikos sektoriaus plėtros kryptis nustato Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021-2030 m, Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinio oro taršos mažinimo planas bei Lietuvos ilgalaikė renovacijos strategija. Visuose dokumentuose numatomas iškastinio kuro vartojimo mažinimas, atsinaujinančių išteklių vartojimo skatinimas, energijos vartojimo efektyvumo didinimas.

Valstybiniame atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plane įtvirtintas atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslas – mažinti susidarančių atliekų kiekį, užtikrinti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų atliekų tvarkymą, racionalų atliekų medžiaginių ir energinių išteklių naudojimą, siekti mažiau naudoti gamtos, kitus išteklius, mažiau atliekų šalinti sąvartynuose, mažinti aplinkos taršą, aprūpinti pramonę vietinėmis žaliavomis.

Kupiškio rajono savivaldybės bendrojo plano keitimo koncepcija parengta, vadovaujantis aukščiau išvardintais dokumentais ir neprieštarauja juose iškeltiems tikslams bei uždaviniams, pagrindinėms nuostatom.

Savivaldybės strateginiai bei kiti aktualūs dokumentai, jų nuostatos

Rengiant Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano konceptualiuosius sprendinius atsižvelgiama į šiuos savivaldybės dokumentus:

- ***Kupiškio rajono savivaldybės 2020–2030 metų strateginis plėtros planas***, patvirtintas Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. kovo 19 d. sprendimu Nr. TS-74;
- ***Kupiškio rajono savivaldybės 2023–2025 metų strateginis veiklos planas***, patvirtintas Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. TS-9;
- ***Kupiškio rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės***, patvirtintos Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. TS-185 (su vėlesniais pakeitimais);
- ***Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos tvarkymo ir švaros taisyklės***, patvirtintos 2017 m. gegužės 11 d. sprendimu Nr. TS-162;

- ***Pasiūlymų dėl Kupiškio rajono savivaldybės draustinio steigimo, jo ribų keitimo, gamtos paveldo objekto paskelbimo savivaldybės saugomu nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo tvarkos aprašas***, patvirtintas Kupiškio rajono savivaldybės 2022 m. lapkričio 24 d. sprendimu Nr. TS-293;
- ***Kupiškio rajono savivaldybės želdynų ir želdinių apsaugos taisyklės***, patvirtintos Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2022 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. TS-45;
- ***Kupiškio rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų aptarnavimo teritorijų pagal ugdymo programas sąrašas***, patvirtintas Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-179;
- ***Kupiškio rajono (Lietuva) ir Rezeknės rajono (Latvija) vandens turizmo plėtros strategija***, patvirtinta Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. TS-50;
- ***Kupiškio rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planu iki 2030 m.***, patvirtintu Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 16 d. sprendimu Nr. TS-66.

Kupiškio rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu suformuota Kupiškio rajono savivaldybės plėtros vizija: *Kupiškio rajonas 2030 m. – garsus Kupiškio mariomis, senovinėmis kupiškėnų vestuvėmis, tarme, vystantis pažangų švietimą, žemės ūkį, verslą ir aktyvų turizmą kraštas, kuriame aktyvi bendruomenė kuria saugią, sveiką ir draugišką aplinką.* Strateginiame plane, taip pat, nusakytos ilgalaikės strateginės kryptys, kurios turi tiesiogines sąsajas ar/ir poveikį Kupiškio rajono savivaldybės bendrojo plano keitimui:

- Pažangi ekonomika ir efektyvi, piliečiams atvira savivalda;
- Išsilavinusi, socialiai atsakinga, sveika ir saugi visuomenė;
- Žalesnė, išvystytos ir modernios infrastruktūros savivaldybė.

Bendrojo plano koncepcija sudarys sąlygas Kupiškio rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2020–2030 metams ir programų įgyvendinimui – *Investicijoms palankios ir rajono konkurencingumą didinančios verslo aplinkos kūrimui; Pažangaus žemės ūkio vystymo bei kaimo plėtros; Rajono turistinio patrauklumo didinimo; Vietos savivaldos stiprinimo; Nevyriausybinių sektoriaus įtraukties didinimo; Galimybių mokytis ir tobulėti visiems užtikrinimo; Kultūros paslaugų patrauklumo didinimo; Socialinės pagalbos didinimo ir socialinės atsakomybės stiprinimo; Gyventojų sveikatos išsaugojimo, stiprinimo bei fizinio aktyvumo plėtojimo; Viešojo saugumo didinimo rajone; Rajono pasiekiamumo gerinimo; Modernios inžinerinio aprūpinimo infrastruktūros vystymo ir plėtros darne su gamtine aplinka; Švarios ir patrauklios gyvenamosios aplinkos užtikrinimo; Gyvenamosios aplinkos gerinimo ir nuolatinės priežiūros.*

Savivaldybės strateginio tikslo pavadinimas

Investicijoms palankios ir rajono konkurencingumą didinančios verslo aplinkos kūrimas

Sąsaja su Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo konceptualiaisiais sprendiniais

Bendrojo plano apimtyje nustatytas ilgalaikis funkcinis teritorijų naudojimas bei atitinkamas inžinerinės infrastruktūros plėtojimas sudarys sąlygas naujų verslų atsiradimui ir esamų plėtrai. Rengiamo bendrojo plano sprendiniais bus sudaromos sąlygos skatinti ekonominį savivaldybės aktyvumą, išnaudoti savivaldybės potencialą paslaugų sektoriuje, bei orientuotis į vidutinio verslo plėtrą didesnės pridėtinės vertės veiklose. Atitinkamai suformuojami asmenų, subjektų lūkesčiai įvairiose sferose, kurie yra nekintantys ilgalaikėje

	perspektyvoje – kas suteikia sprendimų priėmimui stabilumo, atitinkamai sudaro palankias sąlygas investicijoms.
Pažangaus žemės ūkio vystymas bei kaimo plėtra	Bendrojo plano koncepcijoje akcentuojamas gyvenamųjų vietovių ryšio stiprinimas (ypač kaimo – miesto), sudarys sąlygas geresniam viešųjų paslaugų pasiekiamumui, atitinkamai socialinės atskirties mažinimui.
Rajono turistinio patrauklumo didinimas	Prie ekonominės gerovės prisidėtų ir turistinio - rekreacinio potencialo atskleidimas. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų pritaikymas ir atvėrimas visuomenei prisidės prie savivaldybės kultūrinio savitumo puoselėjimo ir išsaugojimo. Bendrojo plano apimtyje tikslinamos galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane nustatytos rekreacijos teritorijos, linijinės ir taškinės rekreacinės infrastruktūros vystymo kryptys. Orientuojamasi prioritetu į kokybinę rekreacijos infrastruktūros plėtrą. Didėja kitos žemės naudmenos kategorijoje plotų, kuriuos sudaro medžių ir krūmų želdiniai, pelkės, pažeista ir nenaudojama žemė. Bendrojo plano apimtyje bus sudaroma galimybė pritaikyti teritorijas kitoms ne mažiau aktualioms sritims (pvz. ekosistemų gyvybingumui, rekreacijai ir turizmui gamtoje ir pan.).
Vietos savivaldos efektyvumo stiprinimas	Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano konceptualieji sprendiniai tikslina urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų pasiskirstymą pagal demografines tendencijas, veiklos mastus, socialinį ekonominį gyvybingumą, infrastruktūros išvystymo laipsnį. Sudaromos sąlygos kompaktiškomis gyvenamosioms vietovėms formuoti. Nuoseklus, vertybiniais principais paremtas teritorijų planavimas yra instrumentas efektyviam savivaldybės teritorijos vystymui, padedančiam užtikrinti efektyvų viešąjį valdymą, gerinančiam savivaldybės įvairumą. Bendrojo plano sprendiniais suformuojamos teritorijų vystymo galimybės tinkamiausiai ir racionaliausiai naudoti turimą potencialą, nustatant kur prioritetas teikiamas gamtinių elementų išsaugojimui, o kur žmogaus kuriamai veiklai.
Nevyriausybinių sektoriaus įtraukties didinimas	Bendrojo plano konceptualieji sprendiniai užtikrina sąlygas vietos bendruomenių plėtrai ir galimybes iniciatyviam jų įgyvendinimui.
Galimybių mokytis ir tobulėti visiems užtikrinimas	Bendrojo plano apimtyje sudaromos sąlygos optimizuoti švietimo įstaigų infrastruktūrą, užtikrinti jų pasiekiamumą.
Kultūros paslaugų patrauklumo didinimas	Vienas iš svarbiausių rengiamo Bendrojo plano uždavinių – užtikrinti kultūros paveldo objektų išsaugojimą, jų įveiklinimą, ypač kraštovaizdinių požiūriu didžiausių vertę turinčiose vietovėse.

**Socialinės pagalbos didinimas
ir socialinės atsakomybės
stiprinimas**

Bendrojo plano keitimo apimtyje siūlomas paslaugų pasiekiamumo, viešojo susisiekimo efektyvumo didinimas sudarys palankesnes sąlygas socialinių, kultūrinių paslaugų poreikio tenkinimui, socialiai aktyvios visuomenės kūrimui. Konceptualiais sprendiniais siekiama užtikrinti gyventojams racionalią ir prieinamą, pasiekiamą socialinę savivaldybės infrastruktūrą.

**Gyventojų sveikatos
išsaugojimas, stiprinimas bei
fizinio aktyvumo plėtojimas**

Gamtinių ir urbanizacijos sukuriamų veiksnių pusiausvyra, oro taršos mažinimas teigiamai įtakos savivaldybės gyventojų sveikatą.

**Viešojo saugumo didinimas
rajone**

Bendrojo plano koncepcijoje akcentuojamas gyvenamųjų vietovių ryšio stiprinimas (ypač kaimo – miesto), sudarys sąlygas geresniam viešųjų paslaugų pasiekiamumui, atitinkamai socialinės atskirties mažinimui. Taip pat siūloma gerinti miesto ir kaimo viešąsias erdves, užtikrinti Kupiškio rajono savivaldybės viešosios infrastruktūros priežiūrą.

**Rajono pasiekiamumo
gerinimas**

Bendrojo plano konceptualiaisiais sprendiniais skatinama gerinti susisiekimo infrastruktūrą ir ypač viešąjį transportą tarp savivaldybės gyvenamųjų vietovių ir savivaldybės centro dėl paslaugų pasiekiamumo, skatinti naudoti alternatyvius ir atsinaujinančius energijos šaltinius. Peržiūrimi ir teikiami principiniai siūlymai viešojo transporto paslaugų efektyvinimo savivaldybėje sistemai, gyventojų mobilumo paslaugų ir produktų kūrimui, saugiam bevariklio transporto infrastruktūros plėtojimui.

**Modernios inžinerinio
aprūpinimo infrastruktūros
vystymas ir plėtra darnoje su
gamtine aplinka**

Inžinerinę infrastruktūrą siekiama vystyti darnoje su gamtine aplinka, modernizuojant ir plečiant geriamojo vandens gerinimo, tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą bei tikslinant jos plėtros kryptis urbanizuotose ir numatomose urbanizuoti teritorijose, plečiant paviršinių nuotekų surinkimą ir tvarkymą kaimiškose teritorijose, gerinant ir plečiant atliekų tvarkymo infrastruktūrą, sudarant geresnes prieigos prie elektros, ryšių infrastruktūros sąlygas, sudarant sąlygas kuo platesniam centralizuotai tiekiamos šilumos panaudojimui tankiai apgyvendintose teritorijose, saulės, biomasės, biokuro ir vėjo energetikos objektų vystymui, taip pat šilumos ūkio ir šilumos tiekimo infrastruktūros atnaujinimui palaipsniui juos pritaikant atsinaujinančių ir (ar) alternatyvių išteklių naudojimui, vėsamos gamybai, skatinant šilumos, elektros gamybą panaudojant atsinaujinančius energijos išteklius centralizuotame ir decentralizuotame sektoriuose.

**Švarios ir patrauklios
gyvenamosios aplinkos
užtikrinimas**

Atsižvelgiant į planuojamos teritorijos urbanistinės raidos kryptis, tikslinami LRBP sprendiniai numatantys atskirų Kupiškio rajono

savivaldybės kraštovaizdžio teritorinių arealų tvarkymo gaires ir kraštovaizdžio struktūros gerinimo kryptis. Koreguojama, tikslinama ir integruojant vietinės svarbos elementus detalizuojama ankstesniame bendrajame plane suformuota teritorijos ekologinio kompensavimo sistema. Tuo pačiu, atsižvelgiant į esamą gamtinio karkaso teritorijų geoekologinį potencialą numatomas gamtinio karkaso tvarkymo zonų išskyrimas, tuo pačiu sukuriant ir prielaidas paviršinio vandens ir oro kokybės gerėjimui, želdynų gausinimui.

1.3 Esamos būklės išvados ir kiti veiksniai lemiantys konceptualiuosius sprendinius

Kupiškio rajono savivaldybėje gyventojų skaičius, apžvelgiant dešimties metų periodą, mažėjo 2,5 karto greičiau nei vidutiniškai šalyje. Gyventojų amžiaus struktūra taip pat keičiasi nepalankia kryptimi: gimstamumo rodikliai mažėja, ilgėja gyvenimo trukmė. Gyventojų skaičius taip pat mažėja dėl tarptautinės ir vidinės migracijos. Natūrali gyventojų kaita dėl mažėjančio gimstamumo išlieka neigiama, o senjorų dalis visame nuolatinių gyventojų skaičiuje nuosekliai auga, o tai rodo, kad ateityje gyvenimo trukmė augs, todėl svarbu įvertinti galimos demografinės savivaldybės struktūros prastėjimo riziką.

LRBP sprendiniais Kupiškio rajono savivaldybėje yra išskiriamas vienas urbanistinis centras - Kupiškio miestas, kuris pozicionuojamas kaip lokalinis papildomojo tipo urbanistinis centras. Vadovaujantis Lietuvos regioninės politikos Baltosios knygos iki 2030 m. nuostatomis dėl viešųjų paslaugų pasiekiamumo, iš esmės Kupiškio rajono savivaldybėje pakanka vieno Kupiškio miesto dėl jo centrinės lokacijos, tačiau atstumo rodiklis yra ribinis ir rajono pakraščių zonose ne visada užtikrinamas patogus paslaugų pasiekiamumas. Galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės bendrajame plane Kupiškio miestas pozicionuojamas kaip A kategorijos savivaldybės centras, taip pat identifikuoti B kategorijos, savivaldybės pacentriai - Alizava, Antašava, Subačius, Rudiliai, Šimonys, Adomynė, Skapiškis, Salamiestis, bei C kategorijos gyvenamosios vietovės, kitos nekategorizuojamos gyvenamosios vietovės. Galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane, nustatyta Kupiškio miesto aglomeracija, kuri apima Noriūnų, Byčių, Smilgių, Šepetos, Auštupėnų ir Paketurių gyvenamąsias vietas. Šiai dienai savivaldybės teritorijoje urbanistinių centrų funkcijas atlieka Kupiškio ir Subačiaus miestai. Kiti urbanistiniai centrai savo funkcijas atlieka iš dalies ar visai jų neatlieka. Atsižvelgiant į tai, būtina keisti urbanistinių centrų tinklą ir organizuoti optimalią urbanistinių centrų struktūrą, kuriuose būtų telkiamos ir viešosios paslaugos, skirtos aptarnauti Kupiškio rajono savivaldybės gyventojus.

Šiai dienai savivaldybės infrastruktūra yra išplėta pakankamai, tačiau atsižvelgiant į demografinės perspektyvas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo nuostatomis, tikslinga formuoti savivaldybės infrastruktūros vystymo principus optimizavimo pagrindu, sudarant ne prastesnes sąlygas žmonių gyvenimo kokybei.

Atliekant žemės naudmenų analizę, matome, jog užstatytų teritorijų dalis vertinant tiek 2009-2014, tiek 2015-2022 metų laikotarpius – mažėjo, didėjo kitos žemės naudmenų plotų, kuriuos sudaro medžių ir krūmų želdiniai, pelkės, pažeista ir nenaudojama žemė. Tikėtina, kad šis rodiklis tiesiogiai koreliuoja su mažėjančiu užstatytų teritorijų plotu. Galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatyta urbanistinių centrų gausa ir sąlyginai didelės teritorijos urbanistinei plėtrai, sudarė sąlygas

urbanistinei driekai, bei jau užstatytų teritorijų degradacijai. To pasekoje nauja urbanistinė plėtra vykdoma išnaudojant vis naujus teritorinius resursus, kai tuo tarpu galėtų būti vykdoma pradedančių degraduoti teritorijų konversija, urbanistinę plėtrą vykdant vadovaujantis kompaktiškumo principais. Todėl būtina racionaliau planuoti funkcinį zonavimą, atsižvelgiant į gyvenamųjų vietovių pokyčius, raidą ir tendencijas – racionalizuoti Kupiškio miesto aglomeracijos teritoriją.

Nors planuojama teritorija nepasižymi išskirtine nekilnojamojo kultūros paveldo gausa, tačiau turimi kultūros paveldo ištekliai yra patrauklūs turizmui ir rekreacijai, todėl nekilnojamojo kultūros paveldo objektų saugojimas orientuojamas ne tik į apsaugą, bet ir į objektų įveiklinimą, pritaikymą visuomenės reikmėms ir pažinimui.

Įvertinus efektyvaus gamtinio karkaso dalį savivaldybėje, galima konstatuoti, kad jo trūkumas savivaldybėje yra apie 9,9 % (stipriausiai pasireiškia Šimonių sen., Kupiškio sen., Subačiaus sen.). Agrariškai įsavitose arba gamtiškai nuskurdintose teritorijose gamtinio karkaso plotų geoekologinis potencialas yra pažeistas, todėl svarbiausiu uždaviniu tampa jo natūralumo sustiprinimas ar atkūrimas.

Biologinės įvairovės ir natūralios gamtinės aplinkos apsaugai ir atsikūrimui reikalingų teritorijų trūkumas. Neužtikrinamas naujosios ES biologinės įvairovės strategijos siekiai, kad biologinė įvairovė pradėtų atsigaivinti, taip pat kovoti su pagrindiniais biologinės įvairovės nykimo veiksniais, tokiais kaip, netaisus gamtinių išteklių naudojimas, gamtos išteklių poreikio vykdymas, tarša, taip pat klimato kaita.

Reikšmingą žemės ūkio taršos poveikį patiriančių vandens telkinių baseinai Kupiškio savivaldybėje, kuriuose reikalingos papildomos taršos mažinimo priemonės, sudaro apie 65% savivaldybės teritorijos. Neįgyvendinus parengtuose 2022-2027 m. upių baseinų rajonų valdymo planų ir priemonių projektuose siūlomų konkrečios ekologinės būklės gerinimo priemonių Kupiškio savivaldybės teritorijoje esantiems 24 paviršinio vandens telkiniams, paviršinio ir požeminio vandens telkinių kokybė sistemingai blogės. Nesant pakankamai želdynų, želdynų grupių ar želdynų juostų, atliekančių biogenų sulaikymo funkciją agrariškai įsavitose teritorijose, vyksta ne tik paviršinių vandens telkinių tarša, pasklidoji (išsklaidytoji) dirvožemio tarša, tačiau mažėja ir dirvožemio organinės medžiagos kiekis bei didėja dirvos erozija.

Kupiškio rajono savivaldybėje pastaruoju metu socialiniai rodikliai gerėjo. Socialiniai rodikliai savivaldybėje keičiasi disproporciškai su ekonomine būkle, nors socialinės pašalpos gavėjų sumažėjo, tačiau tuo tarpu išlaidos už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui padidėjo.

Ikimokyklinių ir bendrojo ugdymo įstaigų tinklas šiuo metu tenkina poreikį, tačiau reikalinga orientotis į infrastruktūros kokybės gerinimą.

Atsižvelgiant į senstančios visuomenės tendenciją bei didėjantį socialinės rizikos šeimų skaičių buvo ir bus poreikis greitai prisitaikyti prie besikeičiančios demografinės situacijos gyvenamosiose vietovėse siekiant užtikrinti gyventojams racionalią ir prieinamą, pasiekiamą socialinę savivaldybės infrastruktūrą, ypač šioms, socialiai pažeidžiamiausioms, gyventojų grupėms.

Savivaldybėje augantis smulkusis ir vidutinis verslas rodo bendrą ekonominį aktyvumą, tačiau labai mažų įmonių dominavimas riboja pridėtinės vertės didėjimą, nes mažai siejamas su žinių ekonomika ir inovacijų plėtra. Išlieka poreikis skatinti aukštas bei vidutiniškai aukštas technologijas diegiančių, didesnę pridėtinę vertę kuriančių, mokslinius tyrimus taikančių bendrovių steigimąsi ir plėtrą.

Augantys virtualių Kupiškio rajono turizmo ir verslo informacijos centro lankytojų srautai rodo, jog auga bendras susidomėjimas Kupiškio rajonu, kaip rekreaciniu – turistiniu objektu. Tačiau COVID – 19

pandemija lėmė fizinių rekreantų srautų mažėjimą aktualiais metais. Tokie rezultatai rodo, kad šis sektorius yra svariai įtakotinas išorės veiksnių, todėl būtina plėsti siūlomų veiklų tipus, mažinti sezoniškumo įtaką.

Kupiškio rajono savivaldybėje gamtinių rekreacinių išteklių nėra daug. Vienas svarbiausių rekreacinei veiklai vystyti potencialių objektų yra Kupiškio tvenkinys. Šio objekto su prieigomis įveiklinimas turi būti svarbiausias rekreacinės plėtros uždavinys.

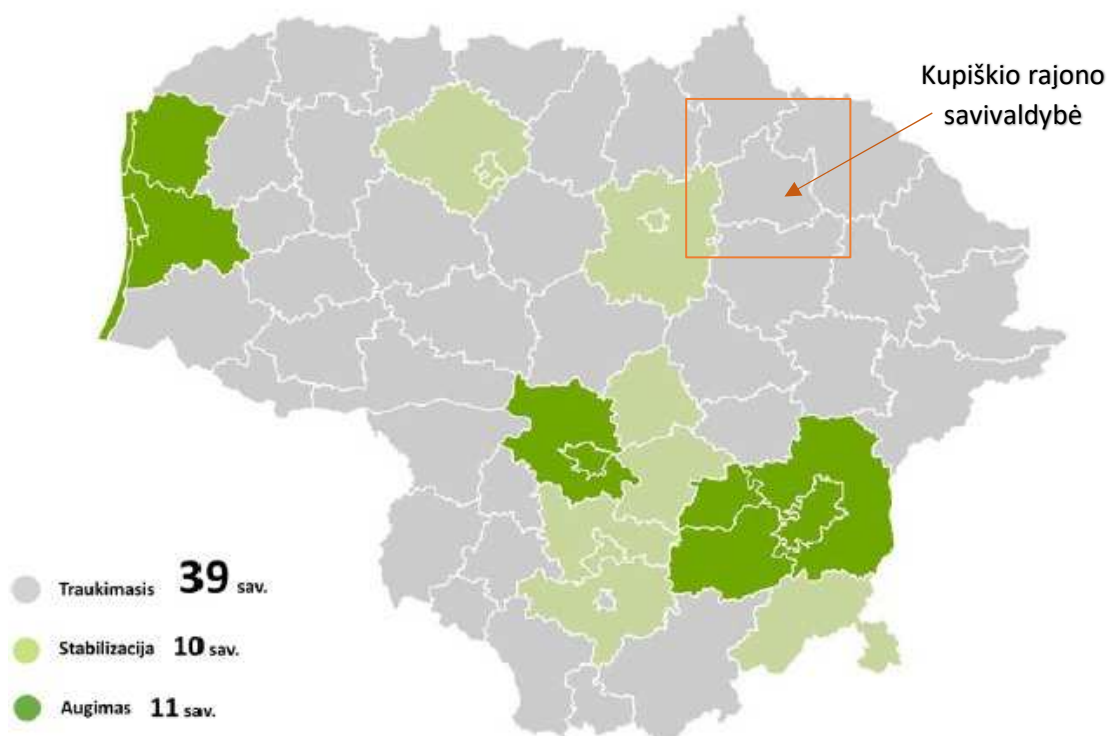
Kupiškio r. sav. teritorijoje nėra reikmės vystyti geležinkelio ar valstybinės reikšmės kelių infrastruktūrą. Tikėtina, kad susisiekimo sistemos formavimas Kupiškio rajono savivaldybėje išlaikys galiojančiu bendruoju planu užbrėžtas kryptis. Esminiais susisiekimo sistemos uždaviniais lieka esamos susisiekimo infrastruktūros išlaikymas, priežiūra bei panaudojimas keleivių ir krovinių pervežime. Svarbu efektyvinti teikiamas viešojo transporto paslaugas, sudaryti sąlygas logistikos paslaugų plėtojimui, vystyti pėsčiųjų ir dviračių transportui bei elektromobiliams skirtą infrastruktūrą, didinti eismo saugą, ir mažinti poveikį aplinkai.

Kupiškio rajono savivaldybėje yra gerai išvystyta ši inžinerinė infrastruktūra: elektros tinklai, vandentiekio ir buitinių nuotekų tinklai, komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistema, centralizuoto šilumos tiekimo bei elektroninių ryšių. Šią infrastruktūrą tikslinga išlaikyti bei vystyti. Paviršinių nuotekų tvarkymo sistemos nėra pilnai inventorizuotos, prastos būklės, nėra vieno centralizuoto tvarkytojo. Dėl mažėjančio gyventojų skaičiaus yra grėsmė centralizuotai tiekiamų paslaugų kainos didėjimui. Siekiant mažinti šias grėsmes tikslinga skatinti jungtis naujus vartotojus, centralizuotai tiekiamų paslaugų tiekėjams diversifikuoti paslaugų tiekimą siūlant naujas paslaugas. Kupiškio rajono savivaldybėje pastaruoju metu pastatyti, o taip pat projektuojami ir/ar jau statomi saulės elektrinių parkai, planuojami – vėjo elektrinių parkai. Todėl bus vis aktualesni klausimai dėl atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių plėtros.

2. DEMOGRAFINĖS SITUACIJOS SCENARIJAI, SOCIALINĖS, EKONOMINĖS SRIČIŲ VYSTYMO PRINCIPAI

Paskutinį dešimtmetį demografinės tendencijos Kupiškio rajono savivaldybėje ženkliai nesiskyrė nuo bendrų demografinių tendencijų Lietuvoje – dėl natūralios gyventojų kaitos ir neigiamos migracijos vyko gyventojų skaičiaus mažėjimas. Per pastaruosius dešimt metų gyventojų skaičius Kupiškio rajono savivaldybėje sumažėjo 3439 gyventojais, t.y. -17,7 proc.

Lietuvos 2050 m. gyventojų prognozė parengta, atnaujinus 2015 m. EUROSTAT atliktą Lietuvos gyventojų prognozę, remiantis pagrindiniu EUROSTAT scenarijumi. Žvelgiant iš šiandienos perspektyvų 2015 m. EUROSTAT atlikta prognozė pernelyg pesimistiškai vertino tarptautinės migracijos rodiklį Lietuvoje. Įvertinus gyventojų skaičiaus pokyčių ir migracijos tendencijas, gimstamumo lygį, medianinį gyventojų amžių bei galimus didelio socioekonominio poveikio projektus (pavyzdžiui, naujas oro uostas, „Rail Baltica“ vėžė), kiekvienai iš savivaldybių buvo priskirta viena iš galimų demografijos situacijos 2050 m. perspektyvų: 1) augimas; 2) stabilizacija; 3) traukimas. Kupiškio rajono savivaldybė buvo priskirta prie besitraukiančiųjų.

3.1. pav. Savivaldybių demografinė situacija (Šaltinis: Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas)

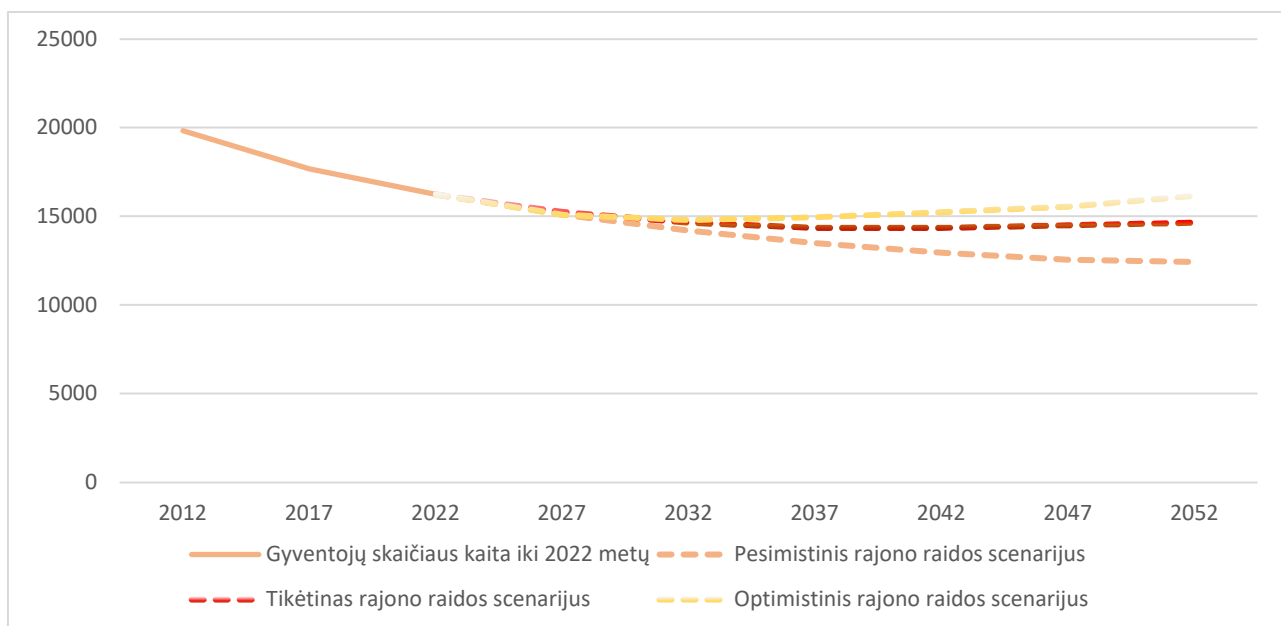
Vertinant demografinę, socialinę ir ekonominę Kupiškio rajono savivaldybės aplinką išskirtini trys raidos scenarijai: pesimistinis, tikėtinas ir optimistinis.

Pesimistinis savivaldybės raidos scenarijus grindžiamas pastarojo dešimtmečio gyventojų srautų tendencijomis. Kadangi natūrali gyventojų kaita dėl mažėjančio gimstamumo išlieka neigiama, o auganti tikėtina gyvenimo trukmė ir prastėjantys gimstamumo rodikliai gali bloginti demografinę savivaldybės struktūrą ateityje: senjorų dalis visame nuolatinių gyventojų skaičiuje nuosekliai auga. Todėl suminis demografinės kaitos rodmuo yra neigiamas, o savivaldybės ekonominė – socialinė plėtra atsilikytų nuo apskrities vystymosi tempų. Vertinant demografinę kaitą nuo 2007 metų kas 5-erius metus, galime identifikuoti nuosekliai mažėjantį gyventojų skaičiaus mažėjimą, vertinant šią tendenciją (nevertinant galimų Force Majeure veiksnių), numatoma vidutiniškai po 1 proc. kas 5-erius metus gyventojų skaičiaus mažėjimo mažėjimas.

Tikėtino savivaldybės raidos scenarijaus pagrindas – atsižvelgiant į tai, jog Panevėžio apskrities centro, Panevėžio miesto kaip regiono ekonominio centro svarba dar labiau išsils, įgyvendinus tarptautinį Rail Baltica projektą, tai tikėtina lems geras raidos prognozes ir tiesiogiai teigiamai įtakos Kupiškio rajono savivaldybės demografinę, ekonominę raidą. Kupiškio rajono savivaldybės rekreacinis potencialas suteiktų papildomą ekonominį stimulą ir leistų plėtotis smulkiajam ir vidutiniam verslui.

Sąlyginai nedidelis atstumas iki apskrities centro sukuria platesnes nuotolinio ir „hibridinio“ darbo, kai darbuotojai galėtų dirbti tiek iš biuro, tiek iš namų galimybes. Be to, gyventojai keičia požiūrį į gyvenamąją vietą: patrauklesni tampa priemiesčiai, kaimo vietovės bei mažesni miestai. Savivaldybė gali tapti ypač patrauklia vieta gyventi vasaros laikotarpiu, leidžiant užtikrinti gerą darbo ir laisvalaikio balansą. Šie elementai užtikrintų nuosaičių savivaldybės augimą. Atsižvelgiant į išdėstytą, antrojo savivaldybės raidos scenarijaus atveju yra taikomas kiek mažesnis demografinis smukimas, o 2040 metų neženklaus augimas.

Optimistinis, į plėtrą orientuotas savivaldybės raidos scenarijus jungia du elementus: ekonominę aplinkos potencialo atskleidimą, rekreacinę plėtrą. Siekiant nuoseklios plėtos yra svarbu skatinti ekonominį rajono aktyvumą, išnaudoti savivaldybės potencialą turizmo paslaugų sektoriuje, bei orientotis į vidutinio verslo plėtrą didesnės pridėtinės vertės veiklose. Kupiškio rajono savivaldybės situacija Panevėžio miesto, kaip apskrities centro atžvilgiu (įvertinant ir Rail Baltica potencialą), yra patogi ir sukuria prielaidas ekonominei raidai. Žvelgiant į demografines tendencijas nuo 2007 metų kas 5-erius metus, galime identifikuoti nuosekliai mažėjantį gyventojų skaičiaus mažėjimą, darant prielaidą, kad įgyvendinus Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitime suformuotus Kupiškio rajono savivaldybės vystymo sprendinius, tai sukurs geresnes socioekonominės, aplinkos kokybės sąlygas, kas sąlygos nuolatinių gyventojų Kupiškio mieste augimą. Vadovaujantis šiuo scenarijumi Kupiškio rajono savivaldybėje numatomas gyventojų skaičiaus augimas, nuo 2047 iki 2052 metų - 4 proc.

2.1. pav. Kupiškio rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus prognozė

3. URBANISTINIO KARKASO VYSTYMO KRYPTYS

Urbanistinė sistema – tai gyvenamųjų vietovių tinklas, kuris paremtas skirtingų sąveikų (funkciniais) ryšiais, veikiančių įvairiais lygmenimis. Urbanistinė sistema išreiškiama per urbanistinio karkaso struktūrą, kuri atitinkamai yra suformuota šalies lygmenyje bei įtvirtinta Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (toliau - LRBP). Kituose žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose, urbanistinis karkasas yra detalizuojamas išlaikant vystymosi kryptis, numatytas šalies bendrajame plane.

Formuojant urbanistinę struktūrą orientuojamasi į jos optimizavimą. Kadangi urbanistinės struktūros elementai – urbanistiniai centrai yra gyvenamosios vietovės koncentruojančios darbo vietas, paslaugas ir kitas aptarnavimo funkcijas, jų gyvybingumas ir efektyvumas neatsiejamas ir nuo juose taikomų paslaugų teikimo principų. Tikslinga formuoti kompaktiškas urbanizuotas struktūras, taip sudarant sąlygas mažesnėms infrastruktūros investicijoms ir priežiūros sąnaudoms, persikrstant finansus į viešųjų paslaugų kokybės ir efektyvumo parametrus, ko pasekmėje dėl aukštesnio lygio paslaugų, gerėja ir gyvenimo kokybė. Atitinkamai gera gyvenimo kokybė yra vienas iš veiksnių išlaikyti, pritraukti aukštesnės kvalifikacijos darbo jėgą, kuri gali generuoti didesnį darbo našumą, gyvybingumą, naujoves ir kūrybiškumą. Viešųjų paslaugų koncentravimas urbanistiniuose centruose nėra vienpusiškas, laikomasi nuostatos, kad viešosios paslaugos turi būti tiek pasiekiamos, tiek prieinamos visiems Kupiškio rajono savivaldybės gyventojams. Dėl to, formuojant urbanistinių centrų struktūrą, buvo įvertinti šie veiksniai:

- urbanistinių centrų pasiekiamumo galimybės Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje;
- galimas intensyvesnių funkcinių ryšių išvystymas.

Įvertinus urbanistinės struktūros optimizavimo aspektus (taip pat savivaldybės demografinius pokyčius ir tendencijas) numatoma, kad Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje urbanistinę struktūrą sudaro šie urbanistiniai centrai:

- *Regioniniu lygmeniu veikiantys urbanistiniai centrai:*
 - **Kupiškis** – pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą numatytas lokalinis urbanistinis centras, B kategorijos (papildomojo tipo, pakankamo potencialo). Numatomas tokio tipo urbanistinio centro vystymas stiprinant funkcinius ryšius su to paties ir aukštesnio lygmens urbanistiniais centrais pagrindu, pagal turimą potencialą.

Kupiškio miestas – rajono centras – atlieka svarbų vaidmenį savivaldybėje, užtikrina centrines savivaldybės funkcijas, gyventojų gyvenimo kokybei reikalingų viešųjų paslaugų teikimą, palaiko regiono gyvybingumą. Kupiškio miestas pasižymi santykinai (lyginant su kitomis Kupiškio rajono savivaldybės gyvenamosiomis vietovėmis) geresnėmis ekonominio ir inovacijų plėtojimo galimybėmis. Ekonominis augimas vienas iš veiksnių sudarantis sąlygas urbanistiniuose centruose vystyti aukštesnės kokybės viešųjų paslaugų įvairovę.

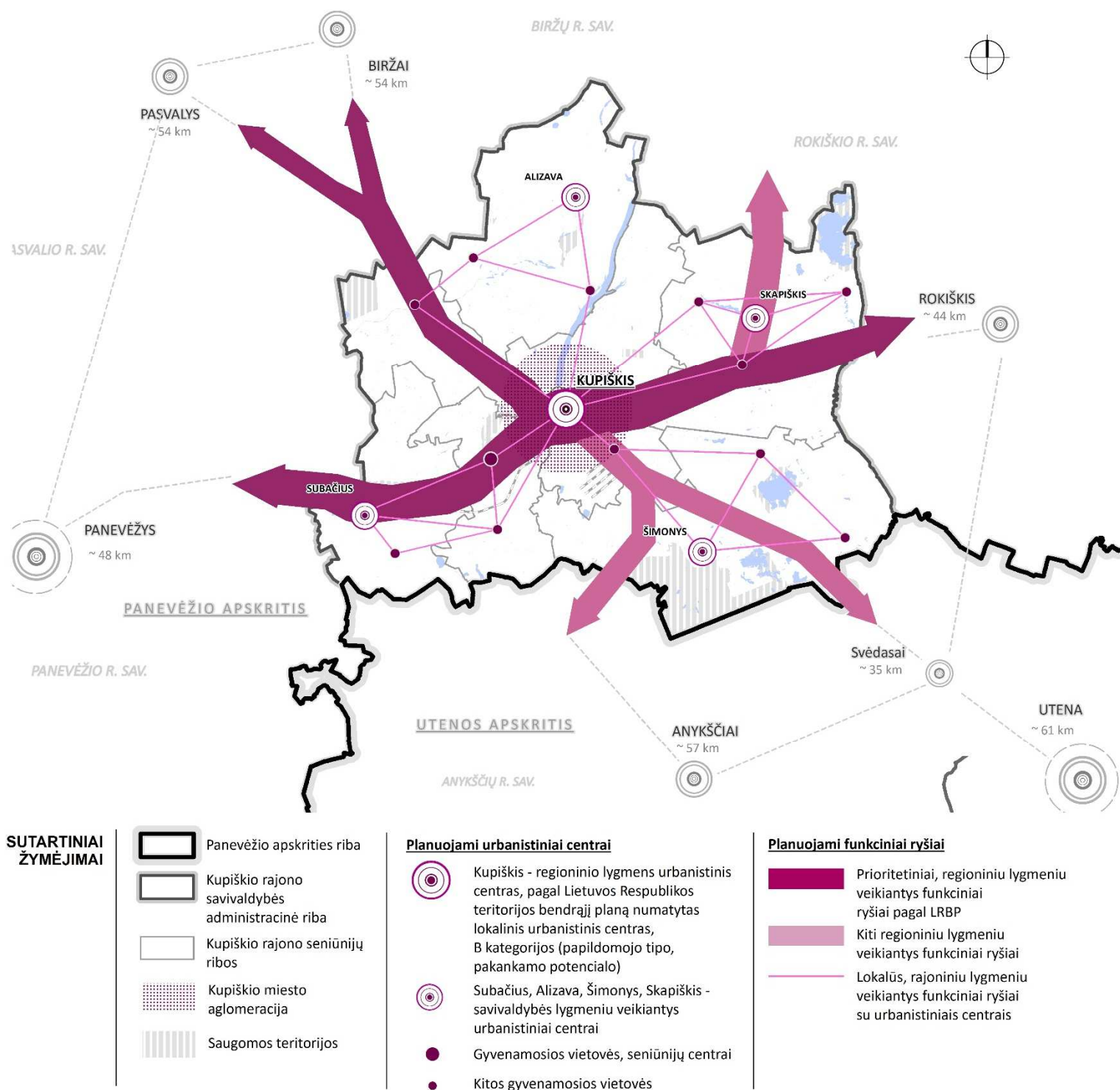
- *Rajoniniu lygmeniu veikiantys urbanistiniai centrai* – **Subačius, Alizava, Šimonys, Skapiškis** kur užtikrinamos būtinojo poreikio viešosios paslaugos bei pagal poreikį ir galimybes, plėtojamoms kitoms viešosios paslaugos Kupiškio rajono savivaldybės gyventojams, kur gyvenamosios vietovės yra nutolusios daugiau kaip 20 min. nuo rajono centro, turi potencialo vystytis kaip Kupiškio rajono savivaldybės specializuoti lokaliniai urbanistiniai centrai: Subačius – pramonės, logistikos centras, įveiklinant geležinkelio potencialą bei patogią lokaciją pusiaukelėje tarp Kupiškio m., kaip rajono centro ir Panevėžio m., kaip apskrities centro; Šimonys – rekreacinio potencialo (atsižvelgiant į jo įtaką esančių gyvenamųjų vietovių potencialą) urbanistinis centras; Alizava ir Skapiškis – vystomi kaip labiausiai nutolę, būtinojo poreikio viešąsias paslaugas teikiantys urbanistiniai centrai.

Formuojant paslaugų įvairovę, svarbu įvertinti urbanistinių centrų ir jų apylinkių gyventojų amžiaus sudėtį, atitinkamus poreikius, teikti mobiliąsias paslaugas. Ypač svarbu užtikrinti gerą susisiekimą su Kupiškio rajono savivaldybėje esančiomis kitomis gyvenamosiomis vietovėmis – seniūnijų centrais, kuriuose telkiamos santykinai reto naudojimo paslaugos, taip pat gerinti fizinius ryšius tarp rajoniniu lygmeniu veikiančių urbanistinių centrų – Subačiaus, Alizavos, Šimonių, Skapiškio.

Gyvybingai urbanistinei struktūrai palaikyti labai svarbu sudaryti sąlygas funkciniais ryšiams plėtoti tarp įvairaus lygmens urbanistinių centrų. Funkciniai ryšiai suprantami kaip susisiekimo, ekonominių ir laisvos darbo jėgos judėjimo, viešųjų paslaugų sistemos, kultūros sklaidos ir kito pobūdžio ryšių visuma. Funkciniai ryšiai sudaro tinklą, kurio tvarus vystymas lemia palankias sąlygas socialinei, ekonominei ir ekologiškai gerovei bei aukštos žmonių gyvenimo kokybės formavimui. Nors ne visi funkciniai ryšiai išreiškiami teritoriškai, sutartinai jie žymimi susisiekimo koridorių pagrindu. Įvardinant funkcinis ryšius, minimi artimiausi urbanistiniai centrai (nusakant tai, kas yra už Kupiškio rajono savivaldybės ribų). Tačiau suprantama, kad kuo aukštesnio lygmens funkcinis ryšys yra, tuo jis apima daugiau įvairesnių sąveikų ir kitų urbanistinių centrų poreikių. Numatomi šie, Kupiškio rajono savivaldybei reikšmingi, funkciniai ryšiai:

- *Veikiantys regioniniame lygmenyje:*
 - *prioritetiniai*, pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytą Vidurio Lietuvos partnerysčių grupę (apimanti Panevėžį (regioninį plėtojamo tipo centrą), Rokiškį (regioninį palaikomojo tipo centrą), Biržus (regioninį papildomojo tipo centrą) ir jų įtakos zonas), kuri skirta urbanistinei struktūrai ir jos elementams palaikyti ir stiprinti, gyvenamųjų vietovių gyvybingumui užtikrinti, naudoti turimus vyraujančius išteklius, taikyti numatytus plėtros prioritetus bei visus galimus partnerysčių modelius, rengi bendras strategines plėtros vizijas – išnaudoti bendras stipriąsias puses ir atskleisti galimus papildomus pranašumus, kurie sąveikaudami suteikia papildomą vertę, kurios, veikiant atskirai, negalima būtų pasiekti. Šioje grupėje intensyviausi jų:
 - Panevėžys – Kupiškis - Rokiškis;
 - Kupiškis - Pasvalys;
 - Biržai - Kupiškis;
 - *kiti*:
 - Kupiškis – Svėdasai - Utena;
 - Biržai – Kupiškis - Anykščiai;
 - Kupiškis – Skapiškis – Pandėlys.
- *Veikiantys savivaldybės lygmenyje:*
 - Lokalūs, rajoniniu lygmeniu funkciniai ryšiai tarp Kupiškio rajono savivaldybės urbanistinių centrų (Kupiškio m., Subačiaus m., Alizavos, Skapiškio ir Šimonių mstl.) ir jų įtakojė esančių gyvenamųjų vietovių. Tai spinduliniai funkciniai ryšiai kurie didžiąja dalimi veikia dėl ekonominių veiksnių ir paslaugų (taip pat viešųjų). Formuojant šiuos ryšius remiamasi urbanistinių centrų pasiekiamumo (10 – 15 min. automobiliu, prilyginant apie 30 min. viešuoju transportu) parametru.

3.1 pav. Kupiškio rajono savivaldybės urbanistinė struktūra

4. FUNKCINIS ZONAVIMAS

Koncepcijoje numatomas funkcinis zonavimas, apibrėžtas šiuo metu galiojančiose Teritorijų planavimo normose. Šiose normose numatoma, kad rengiant savivaldybės lygmens bendruosius planus bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje:

- išskiriamos *neurbanizuojamos teritorijos*, kurioms priskirtinos miškai ir miškingos teritorijos, vandenys, žemės ūkio veiklai naudojamos teritorijos ir kitos kompaktiškai neužstatytos ar neužstatomos teritorijos;
- išskiriamos *urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos*, apimančios kompaktiškai pastatais užstatytas ir numatomas užstatyti teritorijas su inžinerinių komunikacijų koridoriais ir neužstatytais bendrai naudoti pritaikytais želdynais, viešosiomis erdvėmis ir valstybiniais miškais miestuose;
- nurodomos *urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų plėtros kryptys*.

Taip pat Teritorijų planavimo normose išskirta, kad teritorijų planavimo dokumentuose gali būti nustatytos ir kitos, specifinės funkcinės zonos, reglamentuojant galimas veiklas jose ir tai yra taikoma Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijoje.

Funkcinės zonos priklausomai nuo individualaus atvejo, formuotos pagal šias ribas:

- natūralias ribas – miško ribas, vandens telkinio kranto linijas;
- technines ribas – saugomų teritorijų ribas, gamtinio karkaso ribas, kelius, geležinkelius, inžinerinės infrastruktūros objektus (elektros tinklai, dujotiekis ir pan.), esamo užstatymo ribas, apsaugos zonų ribas, skirtingo žemės naudojimo ribas, administracines kaimų, miestelių, miestų ribas.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano kitoje stadijoje – sprendinių konkretizavime - funkcinės zonos bus detalizuojamos nustatant joms konkretesnius reikalavimus, galimas žemės naudojimo paskirtis.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje numatomos šios funkcinės zonos:

Neurbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos:

- ***Miškų ir miškingų teritorijų zona.*** Apibendrinta funkcinė zona, kurioje dominuoja Miškų įstatymo 3 straipsnyje nurodyti visų grupių miškai.
- ***Vandenų zona.*** Funkcinė zona, kurioje dominuoja Žemės įstatymo 27 straipsnyje nurodyta vandens ūkio paskirties žemė.
- ***Žemės ūkio teritorijų zona.*** Apibendrinta funkcinė zona, kurioje dominuoja žemės ūkio paskirties žemė.

Kompaktiškumą ir tvarų vystymąsi galima pasiekti su sąlyga, kad teritorijos bus tvarkomos kompleksiskai. Miestų administracinėse ribose neskatinama komercinė žemės ūkio veikla. Išlaikoma ir plėtojama atskirųjų želdynų sistema. Užtikrinamos teisės aktais numatytos atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normos (vadovaujamosi LR želdynų įstatymu, Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašu).

Šios funkcinės zonos dalys priskiriamos prioritetinėms plėtros teritorijoms (konkrečios minėtos dalys nustatomos sprendinių konkretizavimo stadijoje). Prioritetinės prioriteto teritorijos – tai plotai, kuriose savivaldybė pagal galimybes įsipareigoja vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą. Prioritetinė savivaldybės socialinė ir (ar) inžinerinė infrastruktūra taip pat gali būti nustatyta vadovaujantis Kupiškio rajono savivaldybės tarybos sprendimu.

- **Pagrindinio urbanistinio centro Kupiškio miesto urbanizuojamos teritorijos zona** – nustatoma Kupiškio miestui. Šioje zonoje skatinamas fizinės ir funkcinės struktūrų atnaujinimas išnaudojant vidinius teritorinius rezervus, neefektyviai naudojamų užstatytų teritorijų naujas panaudojimas – konversija. Vadovaujantis LRBP nuostatomis, Kupiškui taikomi kompaktiško miesto formavimo principai. Naujai formuojamas užstatymas turi užtikrinti esamos urbanistinės struktūros, gamtinių elementų tęstinumą. Formuojamas naujas užstatymas turi atitikti esamą teritorijos užstatymo foninį aukštingumą. Gatvių tinklas turi būti nuoseklus, sudarytos sąlygos jo tęstinumui. Žemės naudojimo paskirties keitimas į kitos paskirties žemę galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.
- **Kupiškio miesto aglomeracijos zona** - urbanistinės plėtros arealas Kupiškio miesto periferinėse zonose, apimant Aukštupėnų, Paketurių, Byčių, Smilgių ir Pyragių gyvenamąsias vietas. Šioje funkcinėje zonoje skatinama sąlyginai intensyvesnė su socialine, rekreacine infrastruktūra susijusių kompleksų plėtra, priemiestinių gyvenamųjų ir komercinių teritorijų plėtra turi būti planuojama kompleksškai, rengiant kitus teritorijų planavimo dokumentus, vystymui numatant visą reikiamą infrastruktūrą.
- **Pagrindinių gyvenamųjų vietovių teritorijų zona** - šioje zonoje skatinamas fizinės ir funkcinės struktūrų atnaujinimas išnaudojant vidinius teritorinius rezervus, neefektyviai naudojamų užstatytų teritorijų naujas panaudojimas – konversija. Naujai formuojamas užstatymas turi užtikrinti esamos urbanistinės struktūros, gamtinių elementų tęstinumą ir nepažeisti kultūros paveldo sanklodos. Formuojamas naujas užstatymas turi atitikti gyvenvietės esamos teritorijos užstatymo foninį aukštingumą. Gatvių tinklas turi būti nuoseklus, sudarytos sąlygos jo tęstinumui. Žemės naudojimo paskirties keitimas į kitos paskirties žemę galimas tik kartu išsprendžiant užstatomų teritorijų aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą.
- **Kitų esamų gyvenamųjų vietovių teritorijų zona** – šioje zonoje nėra numatoma intensyvi fizinė plėtra – plėtra vykdoma papildant esamą užstatymo struktūrą ar gretimybėje, užtikrinant gamtinių elementų tęstinumą ir nepažeidžiant kultūros paveldo sanklodos, planuojamo užstatymo parametrai turi atitikti susiformavusio – tai teritorijai būdingo užstatymo principus.
- **Rekreacinio potencialo gyvenamųjų vietovių teritorijų zona** - šioje zonoje skatinamas fizinės ir funkcinės struktūrų atnaujinimas išnaudojant vidinius teritorinius rezervus, papildant esamą užstatymo struktūrą ar jo gretimybėse, įveiklinant rekreacinį teritorijos potencialą. Planuojamam užstatymui keliami architektūriniai reikalavimai. Užstatymas turi papildyti susiformavusį gamtinį/kaimiškąjį/archajinį kraštovaizdį, išlaikyti istoriškai susiformavusį užstatymo charakterį, nedaryti neigiamos įtakos siluetai, panoramoms, respektuoti nekilnojamojo kultūros paveldo objektus. Formuojant naują užstatymą turi būti numatomi fiziniai ir funkciniai ryšiai su Kupiškio mariomis.
- **Pramonės ir sandėliavimo zona** - teritorijos, kuriose dominuoja gamybinė ar kita panaši ūkinė veikla su šių veiklų aptarnavimui reikalinga susisiekimo, inžinerine, paslaugų ir kita infrastruktūra.

Šioje funkcinėje zonoje nenumatomos naujos gyvenamosios teritorijos. Esamose gyvenamosiose teritorijose statiniai gali būti remontuojami, rekonstruojami.

- **Rekreacinių teritorijų zona** - teritorijos, kuriose gali būti vystomos turizmo bei rekreacijos veiklos, tradicinių amatų veiklos, poilsio namų, kempingų ar kitų stacionarių su rekreacijos ir turizmo veikla susijusių statinių statyba su šiomis veiklomis susijusių statinių statyba, kuriama aplinka su reikiama rekreacine ir inžinerine infrastruktūra.

Kiti vystymo principai, taikomi funkcinėms zonoms:

Konservacinės teritorijos funkcinė zona neformuojama. Laikoma, kad konservacinės paskirties žemė yra integrali visų funkcinių zonų sudėtinė dalis.

Sodininkų bendrijų teritorijose veikla reglamentuojama Sodininkų bendrijų įstatymas. Gali būti vykdoma sodininkų bendrijų teritorijų konversija į gyvenamąsias teritorijas tik kompleksškai išsprendžiant visos sodininkų bendrijų teritorijos susisiekimo (formuojant gatvių parametrus, atitinkančius normoms), inžinerinės, socialinės, rekreacinės infrastruktūros, kitų paslaugų pasiekiamumo klausimus.

Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinėse zonose teritorijos, kurios patenka į potvynių grėsmės teritorijas, tvarkomos ir veikla (taip pat statyba) jose vykdoma vadovaujantis Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 104 straipsnio nuostatomis. Tuo atveju, kai pagal minėtą teisės aktą galimi statyti statiniai potvynių grėsmės teritorijose, statinių projektuose turi būti parinktos apsaugos nuo potvynių priemonės (taip pat statinio konstrukcijoms), atlikta ekspertizė hidrologiniu ir apsaugos nuo potvynių aspektu. Statytojas prisiima visą riziką dėl galimos žalos nuo potvynių/poplūdžių. Aktualios teritorijos lokacija potvynių grėsmės teritorijų aspektu yra identifikuojama bei gali būti tikslinama vadovaujantis patvirtintais žemėlapių duomenimis ar kitais teisės aktais ir dokumentais, kuriais nustatomos potvynių grėsmės ir potvynių rizikos teritorijų ribos.

5. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO IŠTEKLIAI IR APSAUGA

Kultūros paveldo išteklių tai Kultūros vertybių registre (toliau - KVR) registruotos vertybės, suvokiamos kaip bendri kultūros paveldo resursai.

Vadovaujantis KVR duomenimis Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje yra registruota 296 nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės.

Šioje dalyje pateikiamos pagrindinės gairės, kuriomis bus sudarytos sąlygos kultūros paveldo išsaugojimui ateities kartoms, jo pažinimui ir įveiklinimui. Nustatant planuojamos teritorijos tvarkymo ir naudojimo režimus bus vadovaujama Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, kultūros paveldo objektų ir vietovių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktais, Kultūros vertybių registro informacija (www.kvr.kpd.lt) bei kitais apskaitos dokumentais.

Nekilnojamasis kultūros paveldas skirstomas pagal sandarą ir pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas). Iš jų pagal objekto reikšmingumo lygmenį analizuojamo rajono teritorijoje yra 26 kompleksai (iš kurių yra 5 – nacionalinio reikšmingumo lygmens, 8 – regioninio, 4 vietinio, 9 kompleksams – reikšmingumo lygmuo nenustatytas), 78 į kompleksą įeinantys objektai (iš kurių yra 12 – nacionalinio reikšmingumo lygmens, 39 – regioninio, 12 vietinio, 15 į kompleksus įeinančių objektų – reikšmingumo lygmuo nenustatytas), 192 pavieniai kultūros paveldo objektai (iš kurių yra 24 – nacionalinio reikšmingumo lygmens, 120 – regioninio, 30 vietinio, 18 pavienių objektų reikšmingumo lygmuo nenustatytas) (kultūros vertybių registro duomenys <https://kvr.kpd.lt/#/> yra 2023-01-16 dienos). (Pilnas kultūros paveldo objektų sąrašas pateikiamas priede Nr.1).

Bendros nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir tvarkymo nuostatos:

- Visi Kupiškio rajono savivaldybėje esantys kultūros paveldo objektai, jų teritorijos, vietovės ir apsaugos zonos turi būti tvarkomos bei juose vykdoma veikla vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (toliau NKPAĮ), Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų įstatymu nuostatomis, pagal nustatytus paveldosaugos reikalavimus, kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentus (statybos techninius reglamentus), patvirtintus aplinkos ir kultūros ministro; paveldo tvarkybos reglamentus, vadovaujantis nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų aktais patvirtintų objektų ar vietovių vertingųjų savybių aprašais.
- Kultūros paveldo vertybių teritorijos ir apsaugos zonų ribos, konkrečios apsaugos priemonės nustatomos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose, apsaugos reglamentuose, NKPAĮ ir atitinkamuose poįstatyminiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.
- Nekilnojamasis kultūros paveldas, esantis draustinyje saugomas pagal NKPAĮ ir Saugomų teritorijų įstatymu reikalavimus. Šie objektai tvarkomi ir naudojami taip, kaip tai reglamentuoja jiems parengti specialieji planai (ribų ir tvarkymo planai).
- Bendrojo plano sprendiniais bus atsižvelgiama į urbanistinę bei gamtinę aplinką. Sprendiniai sudarys sąlygas respektuoti, išryškinti senuosius urbanistinius elementus, išlaikant darnų santykį su esama aplinka bei kraštovaizdžiu, pagarbą istorinei aplinkai. Bendrojo plano sprendiniais bus sudarytos sąlygos dabarties ir ateities kartoms pažinti, lankyti, naudotis Kupiškio rajone esančiu nekilnojamoju kultūros paveldu.

- Kultūros paveldo objektams, kuriems nėra nustatytos vertingosios savybės, turi būti parengti nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų aktai.
- Kultūros paveldo objektų teritorijose ir vietovėse bei jų apsaugos zonose yra draudžiama bet kokia nesankcionuota veikla (kasinėjimai be leidimų).
- Nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos dokumentai, kuriais yra nustatytos vertingosios savybės, galioja tiek, kiek neprieštarauja NKPAĮ nuostatom.

Vadovaujantis LRBP sprendiniais Kupiškio rajono savivaldybė (išskirtinai Kupiškio ir Subačiaus miestai) priskirtinas Vidurio Lietuvos partnerysčių grupei. Kaip nurodyta LRBP ši partnerysčių grupė apima Panevėžio–Biržų–Rokiškio regioninės plėtros arealą, numatant kitų regioninio lygmens centrų tarp jų (įskaitant ir Kupiškio miesto) įtraukimą, kuriant ilgalaikius funkcinis ryšius, sukurti veiksmingus regioninės plėtros modelius, gebančius generuoti didesnį kultūros paveldo išteklių potencialą. Vidurio Lietuvos partnerysčių grupės paveldo išteklius formuoja kilnojamasis ir nekilnojamasis kultūros paveldas (pavieniai objektai, kompleksai, vietovės), taip pat visa tai integruojantis kultūrinis kraštovaizdis, kultūros keliai bei nematerialusis kultūros paveldas. Kraštovaizdžio gamtinių ir kultūrinių komponentų visuma generuoja rekreacinį ir kultūrinį potencialus, pasižyminčius dvarų sodybų, architektūrinio paveldo gausa - Kupiškio Kupiškio rajono savivaldybėje - ties Subačiumi ir Kupiškiu. LRBP taip pat akcentuojama kaimiškojo dvarų sodybų miestovaizdžio aplink Subačių svarba. LRBP sprendiniais planuojama įveiklinti šių kultūrinių kraštovaizdžių, kultūros kelių bei nematerialaus kultūros paveldo generuojamus išteklius.

Vadovaujantis LRBP, kurio apimtyje yra integruoti Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendiniai, beveik visa Kupiškio rajono savivaldybės teritorija priskirta archajiškajam kultūriniam kraštovaizdžiui. Archajiškuosius kraštovaizdžius formuoja archeologinio ir memorialinio kultūros paveldo objektai, vietovės. Dalis jų patenka į saugomas teritorijas ar praturtina kaimiškuosius kraštovaizdžius bei miestovaizdžius.

Vakarinė Kupiškio rajono savivaldybės dalis, apimanti Subačiaus, Kupiškio miestus, Noriūnų, Rudilių kaimus LRBP sprendiniais priskirta kaimiškajam kraštovaizdžiui, kurį formuoja urbanistinio paveldo – kaimai, jų dalys ir etnografiniai kaimai – objektai bei architektūrinio paveldo – dvarai, dvarų sodybos, palivarkai, dvarvietės ir kt. objektai, vietovės. Dvarai ir kaimai yra agrarinio kraštovaizdžio reliktai, todėl didžioji jų dalis patenka į agrarinę struktūrą, nors kai kurie dvarai praturtina miestelių kraštovaizdžius, ar net miestovaizdžius (Noriūnų dvaro sodyba).

Vadovaujantis išdėstytu, rengiamu Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcija, siūloma:

- Archajiškiems kraštovaizdžiams numatyti rezervinį saugojimo režimą, atsižvelgiant į konkrečią situaciją – konservacinę žemės naudojimo paskirtį, draudžiant ūkinę veiklą;
- Archajiškuosius kultūrinius kraštovaizdžius siūloma naudoti rekreacijai, nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių. Prioritetas teikiamas turizmui ir rekreacijai apžiūrint archeologinius ir memorialinius objektus per atstumą.
- Kaimiškajam kraštovaizdžiui priskirtose teritorijoje, numatoma taikyti autentiškos paskirties ar tausojamo naudojimo saugojimo režimus.

Kaip nurodoma galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės turizmo ir rekreacijos plėtros specialiajame plane vienas svarbiausių veiksmų, darančių įtaką bendrajai kraštovaizdžio formavimo politikai, yra ypatingą reikšmę kraštovaizdžio vizualinėje struktūroje turinčių nekilnojamųjų kultūros vertybių vertė ir teritorinė sklaida. Gikonių-Astravų, Palėvenėlės - Kupiškio-Mirabelio ir Buivėnų-Noriūnų kultūros vertybių sankaupos arealai yra išskirti kaip teritorijos, svarbios nacionaline ir regionine reikšme. Kupiškio rajono savivaldybėje ypatingai didelė kultūrine verte išsiskiria Kupiškio (Aukštupėnų) piliakalnis, Adomynės dvaro

sodyba, Palėvenės dominikonų vienuolyno statinių ansamblis. Kupiškio (Aukštupėnų) piliakalniui parengtas **Kupiškio, Aukštupėnų piliakalnio su gyvenvieta (u.k. 23819) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas, patvirtintas LR Kultūros ministro įsakymu 2014-02-07 Nr. JV-82.** Teritorija turi būti tvarkoma pagal specialiajame plane nustatytus paveldosaugos reikalavimus ir konkrečias tvarkymo priemones tiek teritorijoje, tiek apsaugos zonoje.

Rengiant kitus, teritorijų planavimo dokumentus – bendruosius, detaliuosius planus – būtina įvertinti ir taikyti specialiajame plane nustatytus reikalavimus: statinių ar įrenginių statybai, statinių aukščiui, tūriui, užstatymo tankiui ir intensyvumui, išorės apdailos medžiagoms ir apželdinimo pobūdžiui, želdinių aukščiui, tankiui, rūšiai. Adomynės dvaro sodyba (u.k. 251), Palėvenės dominikonų vienuolyno statinių ansamblis (u.k.1488) turi būti tvarkomi taip, kad nebūtų pažeistos vertingosios savybės, nurodytos vertinimo tarybos aktuose, vadovaujantis NKPAJ nuostatomis.

Rengiant kitus, žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, turi būti užtikrinama, kad bus išsaugotos ir nepažeistos objektų vertingosios savybės bei išsaugoti vertingųjų savybių požymių turintys objektai.

Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas kraštovaizdžio elementų – žemės paviršiaus formų, vandens telkinių, želdinių - kaip vertingųjų savybių išsaugojimui, taip sudarant sąlygas išsaugoti ypatingai vertingo kraštovaizdžio arealus nacionaliniu mastu.

Rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, rekomenduojama parengti strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitą. SPAV metu naudoti istorinių, architektūrinių, urbanistinių tyrimų metodologiją, pasitelkti šios srities specialistus (istorikus, architektus, archeologus).

Kupiškio rajono savivaldybėje yra 29 kompleksai ir 192 pavienių objektų iš jų 32 yra nustatytas architektūrinis reikšmingumą lemiančių vertingųjų savybių pobūdis. Statinių kompleksai ir statiniai, kurie yra saugomi viešajam pažinimui ir naudojimui, tvarkomi vadovaujantis NKPAJ 19 str. nuostatomis, sakraliniai ir memorialiniai objektai, kurie yra saugomi viešajam pažinimui ir naudojimui bei viešajai pagarbai, turi būti tvarkomi vadovaujantis NKPAJ 19 ir 20 str. nuostatomis.

Kupiškio rajono savivaldybėje registruoti 14 kultūros paveldo objektų, kuriems nustatytas archeologinis reikšmingumą lemiančių vertingųjų savybių pobūdis. Šie objektai tvarkomi ir juose veikla reglamentuojama vadovaujantis NKPAJ 11 str. 5 d. bei Žemės įstatymo 28 str. nuostatomis, jiems turi būti nustatyta konservacinė paskirtis. Dominuojančio archeologinio vertingųjų savybių pobūdžio kultūros paveldo objektai, kurie yra saugomi moksliniam pažinimui ir viešajam pažinimui bei naudojimui turi būti tvarkomi taip, kaip tai numato NKPAJ 17 ir 19 str., archeologinių teritorijų tvarkymą nustato paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“.

Kultūros paveldo objektai skirti viešajam pažinimui turi būti prioritetu įveiklinami, integruojami numatant turistines trasas, maršrutus, taip kaip tai numato NKPAJ 19, 24 str., nepažeidžiant šių objektų vertingųjų savybių.

Kupiškio rajono savivaldybėje yra 154 kultūros paveldo objektų, kuriems nustatytas memorialinis reikšmingumą lemiančių vertingųjų savybių pobūdis. Memorialinio vertingųjų savybių pobūdžio kultūros paveldo objektai, kurie yra saugomi kaip viešosios pagarbos kultūros paveldo objektai - laidojimo, įvykių vietos, paminklai ir kt. turi būti tvarkomi taip, kaip tai numato NKPAJ 20 str., nepažeidžiant šių objektų vertingųjų savybių.: *Visos kapinės prižiūrimos pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos patvirtintas kapinių tvarkymo taisykles; Kultūros vertybių registre registruotų vietinio reikšmingumo lygmens neveikiančių senųjų kapinių teritorijoms nustatoma pagrindinė konservacinė (saugojimo) žemės naudojimo paskirtis, o ši gali būti pakeista tik pripažinus kitokio visuomenės poreikio viršenybę ir perkėlus*

mirusiųjų palaikus; Viešosios pagarbos nekilnojamojo kultūros paveldo vieta gali būti saugoma, nors ir nėra jokių žmogų, įvykį ar kitokias jos vertingąsias savybes liudijančių autentiškų dalių ar elementų. Ši vieta žymima paminklinėmis lentomis, skulptūros kūriniais, memorialiniais statiniais, buvusių įvykio ar gyvenamąją aplinką parodančiais daiktais.

6. GAMTINIS KARKASAS

6.1. Gamtinio karkaso lokalizavimas

Lietuvos Respublikos teritorijos gamtinio karkaso erdvinė koncepcija ir lokalizavimo modelis buvo nustatyti LR Seimo patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane. Šio modelio sudarymo principai remiasi 2001 m. priimtame LR Saugomų teritorijų įstatyme (Žin., 2001, Nr. 108-3902). Gamtinio karkaso nuostatuose (Žin., 2007, Nr. 22-858 ir vėlesnėse nuostatų redakcijose) įteisinta gamtinio karkaso sampratos geoekologinė koncepcija, pagrindiniai gamtinio karkaso planavimo, bei teritorijų naudojimo apribojimų nustatymo principai.

Pagal minėtus dokumentus - gamtiniu karkasu suprantamas vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje Kupiškio rajono savivaldybės gamtinio karkaso teritorijos principiniai nustatytos vadovaujantis galiojančio bendrojo plano sprendiniais, jos bus tikslinamos sprendinių konkretizavimo rengimo metu. Gamtinio karkaso tvarkymo kryptys nustatytos vadovaujantis LRBP 2030 sprendiniais.

Pagrindinė Kupiškio rajono savivaldybės gamtinio kraštovaizdžio, kaip teritorinės sistemos stabilumo garantija yra pilnavertis gamtinis karkasas - kompensacinė ekologinė sistema su atitinkama reglamentų sistema. Šiuo metu rajono teritorijoje gamtinis karkasas susideda iš šių metafunkcinių dalių:

- geoekologinės takoskyros,
- geosistemų stabilizavimo arealai,
- migracijos koridoriai

Gamtinio karkaso, kaip ekologinio kompensavimo funkciją realizuosiančios kraštotvarkinės struktūros, nustatymo būtinumą formuoja šie siečiai:

- sukurti vientisą, įvairaus hierarchinio lygmens gamtinių ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- saugoti gamtinį, gamtinį - kultūrinį kraštovaizdį bei gamtinius rekreacinius išteklius;
- didinti agrariškai degraduotų teritorijų miškingumą;
- išlaikyti ir formuoti įvairiamažę ir įvairiarūšę miškų medynų struktūrą;
- optimizuoti, pagrįstai valdyti kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos, bei žemės ūkio plėtrą.

Kupiškio rajono savivaldybėje gamtinį karkasą sudaro:

1) geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštųjų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;

2) migracijos koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija;

3) geosistemų vidinio stabilizavimo arealai – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms.

Pagal svarbą gali būti skiriamos tarptautinės (europinės), nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės gamtinio karkaso dalys.

Pagal galiojančio savivaldybės bendrojo plano sprendinius gamtinio karkaso elementams nustatytos kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios, gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys ir sąsajos su esamoje būklės analizės metu identifikuotu GK teritorijos dalių geoekologiniu potencialu:

1) (D) tvarkymo tipas (Natūralus kraštovaizdžio pobūdžio palaikymas ir saugojimas.). Atitinka patikimo geoekologinio potencialo teritorijos (T1, M1, S1);

2) (E) tvarkymo tipas (Natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio atstatymas (Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas)). Atitinka riboto geoekologinio potencialo teritorijos (T2, M2, S2);

3) (F) tvarkymo tipas (Grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai). Atitinka silpno geoekologinio potencialo teritorijos (T2, M2, S2);

4) (G) tvarkymo tipas (Kraštovaizdžio natūralumą atstatančių elementų integravimas ir atkūrimas pažeistose urbanizuotose teritorijose). Atitinka pažeisto geoekologinio potencialo teritorijos (T3, M3, S3).

6.1.1. lentelė. Gamtinio karkaso teritorijos (ha / %) Kupiškio rajono savivaldybėje

Gamtinio karkaso sudėtinės dalys ir jų tvarkymo kryptys	Kupiškio r. savivaldybė (ha / %)
GEOEKOLOGINĖS TAKOSKYROS	27590,8 / 25,5
T1	11340,8 / 10,5
T2 E F	5186 / 4,8
T3	11064,7 / 10,2
VIDINIO STABILIZAVIMO AREALAI	22886,9 / 21,2
S1	11781,2 / 10,9
S2 E F	6609 / 6,1
S3	4496,8 / 4,2
MIGRACIJOS KORIDORIAI	19828,9 / 18,4
M2 E F	2652 / 2,5
M3	17176,8 / 15,9
VISAS GAMTINIS KARKASAS	70307,4 / 65,1

6.1.2. lentelė. Numatoma gamtinio karkaso teritorijų struktūra pagal tvarkymo tipus (ha / %)

Gamtinio karkaso sudėtinės dalys	Kupiškio r. sav. Teritorija 50 900 ha / %
Natūralus kraštovaizdžio pobūdžio palaikymas ir saugojimas (D)	23122 / 21,4
Natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio atstatymas (Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas) (E)	6492,4 / 6
Grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (F)	7954,9 / 7,4

Kraštovaizdžio natūralumą atstatančių elementų integravimas ir atkūrimas pažeistose urbanizuotose teritorijose (G)	32738,3 / 30,3
VISAS GAMTINIS KARKASAS	70307,4 / 65,1

Siekiant gamtiniam karkasui priskiriamų teritorijų ekologinio bei teritorinio optimizavimo formuojant sprendinius tikslinga atlikti šiuos GK teritorijų optimizavimu susijusius veiksmus:

- detalizuoti ir patikslinti gamtinio karkaso komponentų ribas, tuo pačiu integruojant vietinės svarbos GK elementus.
- remiantis esamų atskirų gamtinio karkaso dalių geoekologiniu potencialu numatyti jų tvarkymo kryptis
- identifikuoti tvarkymo kryptyse numatytų veiksmų realizavimo priemonės.
- Teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso formavimo politikos ir funkcinėse zonose numatytų kraštovaizdžio formavimo kryptių realizavimo įmanoma siekti šiais pagrindiniais būdais:
- palaikant fizinių bei juridinių asmenų teikiamas gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas;
- ieškant bei skatinant gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvas bei investicijas;
- gamtinio kraštovaizdžio natūralumo didinimo iniciatyvų aktyvus organizacinis bei finansinis rėmimas optimizuojant valstybės ir (arba) savivaldybės mokestinę politiką.

6.2. Konceptijos sprendinių nuostatos saugomų teritorijų atžvilgiu

Saugomose teritorijose bei Europos ekologinio tinklo Natura 2000 teritorijose veikla vykdoma vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymu, saugomų teritorijų planavimo dokumentais bei kitais veiklą jose reglamentuojančiais teisės aktais. Kupiškio savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendiniai galioja tiek, kiek neprieštarauja saugomas teritorijas bei veiklą jose reglamentuojantiems teisės aktams.

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnio 4 punktą, Vyriausybės patvirtintų specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai turi aukštesnę teisinę galią už savivaldybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius ir privalomai taikomi savivaldybės rengiant, keičiant ar koreguojant savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentus. Siekiant išvengti dviprasmiškų bendrojo plano ir saugomos teritorijos specialiuoju planų (Lėvens valstybinio kraštovaizdžio draustinio tvarkymo planas) sprendinių interpretavimo bei papildomos naštos koreguojant ar keičiant saugomos teritorijos specialiuoju planų sprendinius, savivaldybės administracijos direktoriui (bendrojo plano organizatoriui) keisti atitinkamai ir savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, Kupiškio savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitime numatoma vientisa funkcinė zona – draustinio teritorijos zona (bus lokalizuojama sprendinių konkretizavimo stadijoje). Šioje funkcinėje zonoje teritorijų vystymas bei veikla bendrojo plano apimtyje nedetalizuojami, nurodoma, jog veikla vykdoma pagal saugomas teritorijas ir veiklą jose reglamentuojančius teisės aktus.

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinius numatomos rekomenduojamos perspektyvinės Lėvens valstybinį kraštovaizdžio draustinį įtraukti į istorinius regioninius parkus. Taip pat saugomų teritorijų tinkle yra parengtos Žaliosios girios biosferos poligono, Šimonių girios biosferos poligono ir Šimonių girios pušies valstybinio genetinio draustinio ribų planas, tačiau nėra nustatyti jų tvarkymo planai.

Šio bendrojo plano keitimo koncepcijos sprendiniuose laikomasi principo, kad Kupiškio savivaldybės teritorijoje, išskyrus Lėvens valstybinio kraštovaizdžio draustinio teritoriją (kur teritorija vystoma vadovaujantis aukščiau minėtais saugomų teritorijų specialiaisiais planais), nenumatomos naujos urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos kitose saugomose teritorijose – Natura 2000 teritorijose. Draustiniuose bei Natura 2000 teritorijose pagal atskirą teritorijos pobūdį numatomos miškų ir miškingų teritorijų, vandenų, žemės ūkio teritorijų funkcinės zonos. Pagal šių teritorijų jautrumą, lygiagrečiai funkciniam zonavimui formuojamos atitinkamos kraštovaizdžio tvarkymo zonos, kurios nusako konservacinės apsaugos, tausojantį naudojimą.

Saugomų teritorijų sąrašas teikiamas Kupiškio savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijos brėžinyje.

6.3. Gamtosaugos kryptys

Planuojama Kupiškio savivaldybės teritorija pasižymi sąlyginai įvairiu kraštovaizdžiu, kurį sąlygoja teritorijoje vyraujantys gūbriai, kalvynai, lygumos, slėnių, senslėnių ir ežeringi kraštovaizdžiai. Mažai antropogeniškai įsivintos savivaldybės teritorijos dalys yra itin svarbios palaikant bendrą teritorijos ekologinį stabilumą, ir tuo pačiu kaip rekreacinį aktyvumą stiprinantis faktorius.

Racionalaus gamtinių išteklių naudojimo ir apsaugos, gamtinio, ir gamtinio-kultūrinio kraštovaizdžio stabilumo, savitumo bei bioįvairovės išsaugojimo bei aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimo siektinumai tiesiogiai įtakoja Kupiškio savivaldybės teritorijos vystymo koncepcijos formavimą, teritorijos funkcinių prioritetų, naudojimo ir apsaugos reglamentų nustatymą.

Žemiau pateikiamos pagrindinės gamtosaugos kryptys - gamtos išteklių tausojamo naudojimo ir apsaugos, gamtinės aplinkos - kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, aplinkos kokybės apsaugos atstovaujančios specialųjų tikslų grupės, kurios numatomos Kupiškio savivaldybės teritorijos vystymo koncepcijos stadijoje.

Gamtos išteklių tausojamo naudojimo ir apsaugos:

- *Užtikrinti požeminio, tame tarpe gruntinio, gėlo vandens išteklių apsaugą* – veiksmai orientuojami į vandens išteklių kiekybės ir kokybės kitimo kontrolę, griežtų taršos prevencijos priemonių taikymą, ypač esamos ir numatomos individualios gyvenamosios statybos masyvuose, ypatingą dėmesį skiriant reikalavimų, numatytų vandens šulinių ir gręžinių, vandenviečių SAZ juostoms laikymuisi, individualių namų ir kitos paskirties sklypų užstatymo intensyvumo ypač blogo ir kaitaus gelmių izoliuotumo teritorijose ir kraštovaizdžio požiūriu vaizdingose teritorijose, bei natūralios (ekokompensaciniu požiūriu efektyvios) dangos dalies didinimo strategijos laikymosi.
- *Išvengti išlikusio natūralaus hidrografinio tinklo struktūros keitimo, skatinant sureguliuotų vandentėkmių savaiminės renatūralizacijos procesus* – saugoti savivaldybės teritorijoje retu išlikusius natūralius hidrografinio tinklo elementus, jų krantus nuo antropogeninio poveikio (užstatymo ir kitos taršos ar hidrosistemos atsparumą taršai mažinančios veiklos), nevykdyti jų reguliavimo, kanalizavimo, o priešingai, sudaryti teises ir praktines prielaidas jų renatūralizacijai

bei buvusio hidrologinio režimo atstatymui stipriai melioracijos paveiktose savivaldybės teritorijos dalyse. Išsaugoti teritorijoje esančias išlikusias pelkėtas teritorijas, medžių grupes ir pavienius medžius agrarinėse teritorijose. Sudaryti sąlygas pelkėtų teritorijų atsikūrimui. Užtikrinti objektyvų (gamtinių požymių sąlygotą) vandentėkmių ir stovinčių vandens telkinių apsauginių juostų nustatymą ir pilnavertį jų funkcionavimą. Užtikrinti savaiminėmis iniciatyvomis pagrįstą ar įvairaus pobūdžio paramos skatinamą žemės naudmenų naudojimo ekstensyvinimą ekologiškai jautrioje teritorijos dalyse. Aplinkosaugos požiūriu vertinti visas stambesnes hidrotechnines statybas bei hidrografinio tinklo rekonstrukcijas.

- *Užtikrinti esamų gamtinių - rekreacinių išteklių – vandens telkinių, santykinai natūralaus ir raiškaus kraštovaizdžio zonų išsaugojimą, apsaugą nuo užstatymo, kitokio pobūdžio vizualinės taršos bei racionalų naudojimą.* Numatyti gamtinių – rekreacinių išteklių kiekio, jų prieinamumo, reprezentavimo ir infrastruktūros kokybės didinimo būdus, priemones bei išskirti tam tinkamas potencialias teritorijas (pagrindu laikant teritorijoje suformuotą gamtinio karkaso struktūrą ir į ją patenkančias upes, upelius, šaltinius, pavienius natūralius ežerus ir dirbtinius vandens telkinius). Nustatyti gamtinės rekreacinės aplinkos ypatumus ir potencialų atsparumą atitinkantį ekstensyvų ar intensyvų naudojimą, rekreacinės infrastruktūros plėtojimą.

Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos:

- *Formuoti racionalią, ekologiškai pagrįstą Kupiškio savivaldybės teritorijos (apimančios molingąsias banguotas lygumas, moreninius fliuvioglacialinius gūbrius ir upės slėnius) miškingos agrarinės, agrarinės, agrarinės - miškingos teritorijos žemėnaudos struktūrą, galinčią užtikrinti savivaldybės teritorijos geoekologinį stabilumą - teritoriškai subalansuoti kultūrinio kraštovaizdžio formavimą, racionaliai teritoriškai išdėstant gyvenamosios mažaaukštės, gamybinės, rekreacinės ir kitos paskirties teritorijas, išlaikant natūralių ir didinant pusiau natūralių teritorijų plotą intensyviai agrarizuotose ir intensyviau urbanizuotose savivaldybės teritorijos dalyse. Užtikrinti reikiamą gamtinio karkaso – ekologinio kompensavimo sistemos formavimą, numatant teises ir fizines priemones galinčias padidinti GK teritorijų geoekologinį potencialą.*
- *Išvengti santykinai gamtinio kraštovaizdžio struktūros darkymo ir degradavimo gamtinio karkaso teritorijose – įvairaus pobūdžio užstatymo plėtros kryptis ir kitus infrastruktūros komponentus, numatyti ne gamtinio karkaso teritorijose, nesant galimybei, užstatymo pobūdis ir intensyvumas turi neprieštarauti gamtinio karkaso nuostatomis, bendruose bei specialiuose teritorijos planavimo dokumentuose (kuriose numatomi gamtinio karkaso tvarkymo principai) konkrečiai teritorijai, sklypų grupėms, ar atskiriems sklypams numatytiems parametrams. Tuo pačiu užtikrinti didesnes priklausomųjų želdynų normas naujai formuojamose sodybiniuose sklypuose, ar kvartalinio užstatymo plotuose. Taip pat kryptingai formuoti savivaldybės teritorijoje lokalizuotų gamtinio karkaso sistemos dalių (ypač migracijos koridorių) kraštovaizdį, atkuriant devastuotų – stipriai agrariškai įsivintų teritorijų natūralumą.*
- *Apsaugoti, atstatyti, praturtinti antropogeninės aplinkos ekosistemas - sustabdyti natūralių ir subnatūralių biocenozų naikinimą intensyviai urbanizuotose planuojamos teritorijos dalyse, (pagrindė individualių gyvenamųjų namų plėtros ir transformuojamose mažaaukštės gyvenamosios statybos zonose), palaikyti jų savaiminio atsikūrimo procesus, didinti jose biologinę įvairovę, užtikrinti reikiamą biologinės įvairovės išsaugojimo požiūriu vertingų teritorijų apsaugą.*

- **Aplinkos apsaugos kokybės:**
- *Sumažinti paviršinių vandenų teršimą* - vykdant nuotekų (buitinių, paviršinių, gamybinių) surinkimo tinklų ir valymo įrenginių modernizavimą naujos gyvenamosios statybos plotuose, optimizuojant jų eksploatavimą, diegiant naujas azoto ir fosforo šalinimo technologijas, plečiant vietinio valymo technologijų taikymą (tose vietose, kur centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo sistemų įrengimas ekonomiškai nerentabilus). Ypatingą dėmesį skirti iš kritulių susidarančių nuotekų (lietaus nuotekų) racionaliam panaudojimui, lokalizavimui jo susiformavimo vietoje, jei reikia valymui gyvenamosios ir kitos paskirties teritorijose.
- *Sumažinti oro taršą iš mobilių taršos šaltinių* - Aplinkos oro higieninės būklės pagerinimo tikslu, intensyvaus transporto srautų judėjimo koridoriuose esančiuose greta urbanizuotų arba analizuojamų teritorijų formuoti apsauginės paskirties želdynus, taip pat kaip ir esamų bei planuojamų pramonės paskirties teritorijų, komunalinių objektų sanitarinės apsaugos zonose.
- *Sumažinti dirvožemio taršą ir dirvožemio dangos degradavimą* – inventorizuoti teritorijoje esančius potencialus dirvožemio taršos židinius (žmogaus ūkinės veiklos objektai, intensyvios agrarinės veiklos teritorijos iš kurių teršiančios medžiagos gali patekti į aplinką koncentruotu ar pasklidusiu būdu), taikyti taršos prevencijos priemonės. Mažinti dirvožemio degradavimo tempus, užtikrinti optimalių dirvos fizinių ir cheminių savybių išlaikymą bei atkūrimą intensyvios agrarinės veiklos zonose.

7. KRAŠTOVAIZDIS

7.1. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonos

7.1.1. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų sistema

Kraštovaizdžio tvarkymo strategija - kraštovaizdžio struktūros formavimo ir tvarkymo kryptis, apsprendžiama teritorijoje nustatyto funkcinio prioriteto bei jos kraštovaizdžio naudojimo ir apsaugos santykinio intensyvumo laipsnio. Kupiškio savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje identifikuoti kraštovaizdžio tvarkymo strategijos tipai ir nustatyti jų arealai sudaro kraštovarkinį foną, kuriame realizuojasi ir kartu funkcionuoja atraminės urbanistinio-ūkinio vystymo bei ekologinio kompensavimo struktūros.

Siektinas kraštovaizdžio kokybės tikslas – kiekvienam skirtingo tipo kraštovaizdžio teritoriniams vienetams nustatomas formuotinas jų struktūros etalonas, atitinkantis šalyje turimus viešąjį interesą atspindinčius visuomenės ekologinės ekonominės sąmonės standartus bei moksliškai pagrįstus kraštovaizdžio struktūros rodiklius, kurie užtikrintų jos ekologinį tvarumą, psichologinį komfortiškumą ir socialinį-ekonominį žemėnaudos racionalumą.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo bendrųjų sprendinių formavimo rengimo stadijoje laikomasi LRBP 2030 integruotame Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane taikytų metodologinių kraštovaizdžio tvarkymo strategijų išskyrimo nuostatų. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų sistemos kūrimo metodinį pamatą formuoja šios žemiau išvardintos principinės planuojamo kraštovaizdžio kategorijos:

- *intensyviai antropogeniškai keičiamas ir technogenizuojamas kraštovaizdis urbanistinio karkaso centruose, antropogeninės įtakos arealuose bei urbanistinės integracijos jungtyse;*
- *vyraujančio intensyvaus naudojimo agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis;*
- *vyraujančio tausojančio naudojimo agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis gamtinio karkaso įtakos arealuose;*
- *vyraujančio konservacinio naudojimo prioriteto kraštovaizdis arealuose su gausiais konservacinę vertę turinčiais gamtiniais bei kultūriniais teritoriniais kompleksais.*

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo bendrųjų sprendinių formavimo (konceptijos) rengimo stadijoje kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonos yra išskiriamos remiantis esamos būklės erdvinės analizės duomenimis (išvadomis), įvertinus svarbiausių funkcinį prioritetų pasiskirstymą savivaldybės teritorijoje, teritorijos naudojimo ir apsaugos santykinį laipsnį, o taip pat remiantis:

- Kupiškio savivaldybės teritorijos įvairaus hierarchinio rango kraštovaizdžio morfologinių vienetų (ruožų, sričių, rajonų) gamtinio ir sukultūrinimo pobūdžio vertinimu atliktu esamos būklės analizės rengimo metu. Tai sudaro prielaidas objektyviau teritoriškai diferencijuoti plotus pagal jų vystymo intensyvumą bei naudojimo režimo pobūdį;
- Kupiškio savivaldybės teritorijos kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipų ir estetinio potencialo vertinimu schema (LRBP 2030 integruotame Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane), padedančia formuoti kraštovaizdžio tvarkymo zonų vizualinio reguliavimo nuostatas;
- Kupiškio savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso lokalizacija ir jo geoekologinio potencialo vertinimu), leidžiančios teritoriniu atžvilgiu objektyviau numatyti teritorijos vystymo intensyvumą, ypač tausojančio naudojimo zonas bei nustatyti šių teritorijų naudojimo režimo pobūdį;

- Patvirtintais saugomų teritorijų specialiaisiais planais;
- Miškų ūkinių grupių nustatymo planai.

Remiantis LRBP 2030 integruotu Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo planu bei jį atitinkamai detalizuojant bei konkretizuojant stambesniame mastelyje, pagal teritorijos vystymo strategijos pobūdį Kupiškio savivaldybės teritorijoje teoriškai gali būti nustatomos tokios kraštovaizdžio tvarkymo strategijos:

SAUGANČIO IR TAUSOJANČIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

VYRAUJANČIOS KONSERVACINĖS APSAUGOS STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 1** - Konservacinės apsaugos strategija
- 2** - Konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo strategija

VYRAUJANČIO REKREACINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 3a** - Rekreacinio naudojimo ir funkcinės konversijos strategija
- 3b** - Intensyvaus rekreacinio naudojimo strategija

VYRAUJANČIO TAUSOJANČIO BIOPRODUKČINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 4a** - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo ir konservacijos strategija
- 4b** - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo karstiniame regione strategija
- 4c** - Tausojančio bioprodukcinio naudojimo strategija
- 4d** – Bioprodukcinio naudojimo ir dalinės konservacijos reglamentai

INTENSYVAUS NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

VYRAUJANČIO INTENSYVAUS BIOPRODUKČINIO NAUDOJIMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 5a** - Bioprodukcinio naudojimo ir dalinės konservacijos strategija
- 5b** - Intensyvaus bioprodukcinio naudojimo strategija

VYRAUJANČIO URBANISTINIO VYSTYMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 6a** - Ekstensyvios urbanizacijos strategija
- 6b** Urbanizacijos strategija:
 - 6b1** – urbanizuotų mažo intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (gyvenvietės, kaimai, sodininkų bendrijos) vystymo (naujos plėtros) strategija.
 - 6b2** – urbanizuotų intensyvaus ir vidutinio intensyvumo kompaktiško užstatymo teritorijų (miestai, miesteliai, gyvenvietės - A, B, C, a lygmens urbanistinės integracijos centrai) vystymo (saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija.

VYRAUJANČIO TECHNOLOGINIO VYSTYMO STRATEGIJŲ GRUPĖ

- 7a** - Infrastruktūros ir pramonės kompleksų formavimo strategija
- 7b** - Kasybos vystymo strategija

Išanalizavus realią situaciją konstatuota, kad Kupiškio savivaldybės teritorijoje didesniuose ar mažesniuose plotuose pasireiškia septynios teoriškai išskirtos strategijos – 2, 3, 4a, 4c, 5, 6a, 6b, ir 7. Kupiškio savivaldybės teritorijoje nustatytų kraštovaizdžio tvarkymo strategijų lokalizacija pateikiama koncepcijos brėžinyje.

7.1.2. Kraštovaizdžio tvarkymo strategijų zonų lokalizavimas

Vyraujančios konservacinės apsaugos strategijų grupėje pirmasis **(1)** kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipas, kurios vystymas apima nustatytų aplinkosauginių reglamentų ir konservacinės funkcijos realizavimo efektyvumo užtikrinimą, Kupiškio savivaldybės teritorijoje nėra identifikuotas.

Antrasis **(2)** šios grupės kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipas yra polifunkcinis, jis nustatytas esamai Lėvens valstybinio kraštovaizdžio draustinio tvarkymo planui, kuriam nustatytas individualus apsaugos reglamentas.

Vyraujančio rekreacinio naudojimo strategijų grupėje skiriami du kraštovaizdžio tvarkymo strategijų tipai **(3a, 3b)**, kurie yra taikomi esamo bei perspektyvinio rekreacinio naudojimo arealams, kuriuose tikslinga formuoti ir palaikyti rekreacinį kraštovaizdį su rekreacijai palankia aplinka bei reikalinga infrastruktūra. Pirmoji šios grupės tvarkymo strategija (3a) Kupiškio teritorijoje nenumatyta, dėl to, kad šio tipo teritorijoms priskiriami santykinai didelį rekreacinį potencialą turinčios ir šiuo metu vidutiniškai intensyviai ir intensyviai naudojamos teritorijos. Kupiškio savivaldybės teritorijoje identifikuotos tos teritorijos, kurių perspektyvinis naudojimas yra siejamas su būtinu funkcinės konversijos (pertvarkos) plėtojimu, pirmiausiai bioprodukcinio ūkio santykinės reikšmės mažėjimu ir rekreacinio-turistinio naudojimo svarbos augimu. Savivaldybės teritorijoje tokio pobūdžio režimas **(3b)** numatomas aplink Kupiškio tvenkinį bei Notigalės ežerą ir Kepurinės telmologinį draustinį.

Vyraujančio tausojančio bioprodukcinio naudojimo strategijų tarpe ketvirtosios **(4)** grupės strategijos atstovauja esamas ir planuojamas saugomas teritorijas (valstybinius draustinius, NATURA 2000 teritorijas) **(4a)**, pagrindines nacionalinės ir regioninės svarbos gamtinio karkaso teritorijas **(4c)**. Visose šiose teritorijose numatomas dominuojantis tausojantis bioprodukcinis naudojimas **(4d)**. Tausojančio naudojimo arealų vystymas turi atitikti palaikomojo vystymo sampratą, kuri įpareigoja adaptuoti esamą naudojimą, atsižvelgiant į vietos gamtinio pagrindo specifiką ir laikantis ekologinių teritorijos tvarkymo reikalavimų. Vieni iš pagrindinių tikslų turėtų būti gamybinių procesų ekologizavimo, kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros užtikrinimo ir palaikymo siekimas.

Vyraujančio intensyvaus bioprodukcinio naudojimo strategijų grupę. Kupiškio savivaldybės teritorijoje sudaro žymesnių ekologinių ribojimų nekeliantys didesnėje savivaldybės teritorijos dalyje esančių molingų lygumų kraštovaizdžio arealai **(5)**, kuriuose rekomenduojama išlaikyti intensyvų bioprodukcinį naudojimą, ieškant optimalių šios veiklos realizavimo formų, užtikrinant racionalų ir efektyvų turimų išteklių naudojimą (dirvožemio derlingumo ir produktyvumo išlaikymą), bei aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi orientuotą į hidrologinių ir biologinių resursų apsaugą.

Vyraujančio urbanistinio vystymo strategijų grupė: Kupiškio savivaldybės urbanizuojamų teritorijų, esančių urbanistinių centrų įtakos zonoje, vystymo (užstatymo plėtojimas siejamas su atitinkamu naudmenų struktūros formavimu, skirtu optimesnei erdvinei kraštovaizdžio struktūrai užtikrinti) strategija **(6a)** bei urbanistinių centrų ir kompaktiško užstatymo teritorijų vystymo (naujos plėtros, saugojimo, modernizavimo ir konversijos) strategija.

Vyraujančio technologinio vystymo strategijų grupė taikoma infrastruktūros ir pramonės kompleksų teritorijoms. Taip pat vyraujančiai kasybos strategijai **(7b)**.

Kupiškio savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijos kraštovaizdžio sprendiniai galioja tiek, kiek neprieštarauja saugomas teritorijas, Europos ekologinio tinklo Natura 2000 apsaugą bei veiklą jose reglamentuojantiems teisės aktams.

8. REKREACINIS POTENCIALAS

Formuojant Kupiškio rajono savivaldybės rekreacijos ir turizmo vystymo kryptis, atsižvelgiama į turimus rekreacinius išteklius, įvertinamos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano, Nacionalinio lygmens autoturizmo specialiojo plano, Kupiškio rajono (Lietuva) ir Rezeknės rajono (Latvija) vandens turizmo plėtros strategijos, Kupiškio rajono savivaldybės turizmo ir rekreacijos plėtros specialiojo plano, Kupiškio rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2020-2030 metams bei kitų dokumentų nuostatos. Išskiriamos šios pagrindinės rekreacijos ir turizmo vystymo kryptys:

- Rajono turistinio patrauklumo didinimas, plėtojant viešąjį turizmo ir rekreacinių paslaugų infrastruktūrą; pritaikant gamtos ir kultūros paveldo objektus turizmui, švietimui, kultūrai, kitoms viešosioms paslaugoms ir ekonominei veiklai vystyti;
- Pažintinio turizmo ir bendrojo poilsio gamtoje, tarp jų kaimiškoje aplinkoje, vystymas;
- Įveikinti Kupiškio rajono gamtinius rekreacinius išteklius, gamtinį ir kultūrinį potencialą, steigti rekreacinius parkus ir kompleksus;
- Didinti rekreacijos svarbą bendroje teritorijų naudojimo struktūroje, išskiriant prioritетines – didžiausią rekreacinį potencialą turinčias – teritorijos dalis ir nustatant joms teritorijų naudojimo funkcijų prioritetą.

Vadovaujantis rengiamo Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo esamos būklės išvadomis bei Kupiškio rajono savivaldybės turizmo ir rekreacijos plėtros specialiajame plane pateikiamais apibendrinimais, Kupiškio rajonas nepasižymi išskirtiniais gamtiniais ištekliais ypač gretimų rajonų kontekste. Didžiausi ežerai – Notigalė (91,5 ha) bei Mituva (38,2 ha), Kupiškio rajono savivaldybėje didžiausias miškas – Šimonių giria, Kupiškio rajono savivaldybėje tekančios upės nėra itin tinkamos rekreacijai ar vandens turizmui.

Kaip nurodoma galiojančiame Kupiškio rajono savivaldybės turizmo ir rekreacijos plėtros specialiajame plane ypatingas dėmesys turi būti skiriamas rekreacinių teritorijų – rekreacinio prioriteto vietovių plėtrai. Tai lokaliųjų teritorinių kompleksų, kurie yra išskiriami įvertinant rekreacinių išteklių potencialą, esamą naudojimą, naudojimo perspektyvumą ir kuriems nustatomas rekreacinio naudojimo prioritетinis įveiklinimas. Vadovaujantis minėtu planu Kupiškio rajono savivaldybėje buvo išskirtos dvi regioninės svarbos rekreacinio prioriteto vietovės: Palėvenės-Noriūnų ir Aukštupėnų. Taip pat 47 lokalinės svarbos, kurioms teikiamas poilsio gamtoje rekreacinis prioritетas. Šias rekreacines vietas reikalinga formuoti išnaudojant palankų gamtinį potencialą. Tam būtina sutvarkyti vandens telkinių aplinką, pritaikant poilsiavimui esamus miškus, o nesant jų, vykdyti naujų miškų ir kitų želdinių įveisimą, plėtoti turizmo ir poilsio infrastruktūrą.

Didelę reikšmę Kupiškio rajono savivaldybėje rekreacinei aplinkai turi Kupiškio marių kuriamas vandens turizmo potencialas, LRBP taip pat išskiriama Kupiškio marių kaip vystomo rekreacinio parko arealas, kuriam LRBP rekomenduojama iki 2025 metų parengti studiją, programą ar kitus strateginius dokumentus. Pažymima, kad Kupiškio marių pakrantė ir teritorija palei Šetekšnos-Jaros upę turi ypatingą potencialą rekreacijos ir turizmo paslaugų teikimo funkcijų vykdymui. Šios teritorijos priskiriamos intensyvios veiklos rekreaciniam arealui: tai teritorijos skirtos intensyviausiam rekreaciniam naudojimui, paprastai su rekreacinėmis statybomis, kita infrastruktūra, sukuriant intensyviai rekreaciniam naudojimui tinkamą aplinką. Teritorija patraukli kaimo turizmo sodyboms, kempingams ar stovyklavietėms steigti. Bendrojo plano keitimo sprendimais Kupiškio marių su prieigomis teritoriją siūloma įveikinti plėtojant bendrojo, pažintinio, pramoginio, kultūrinio ir sportinio turizmo sritis, numatant taškinis rekreacijos ir turizmo objektus (prieplaukas, elingus, maudyklas ir poilsio zonas, poilsia vietas), kitus rekreacijos ir turizmo infrastruktūrai svarbius objektus (degalines, elektromobilių įkrovimo stoteles) bei rekreacijos ir turizmo

jungtis (autoturizmo trasas, dviračių turizmo trasas, vandens turizmo trasas, pėsčiųjų – pažintiniai takus), kitą reikiamą aptarnavimo infrastruktūrą. Kupiškio marios, kaip žuvingiausią telkinį šiaurinėje Lietuvos dalyje, pritaikyti (plėtoti) pramoginei žvejybai, o vandens potencialą įveiklinti plėtojant reikiamą infrastruktūrą sportiniam turizmui.

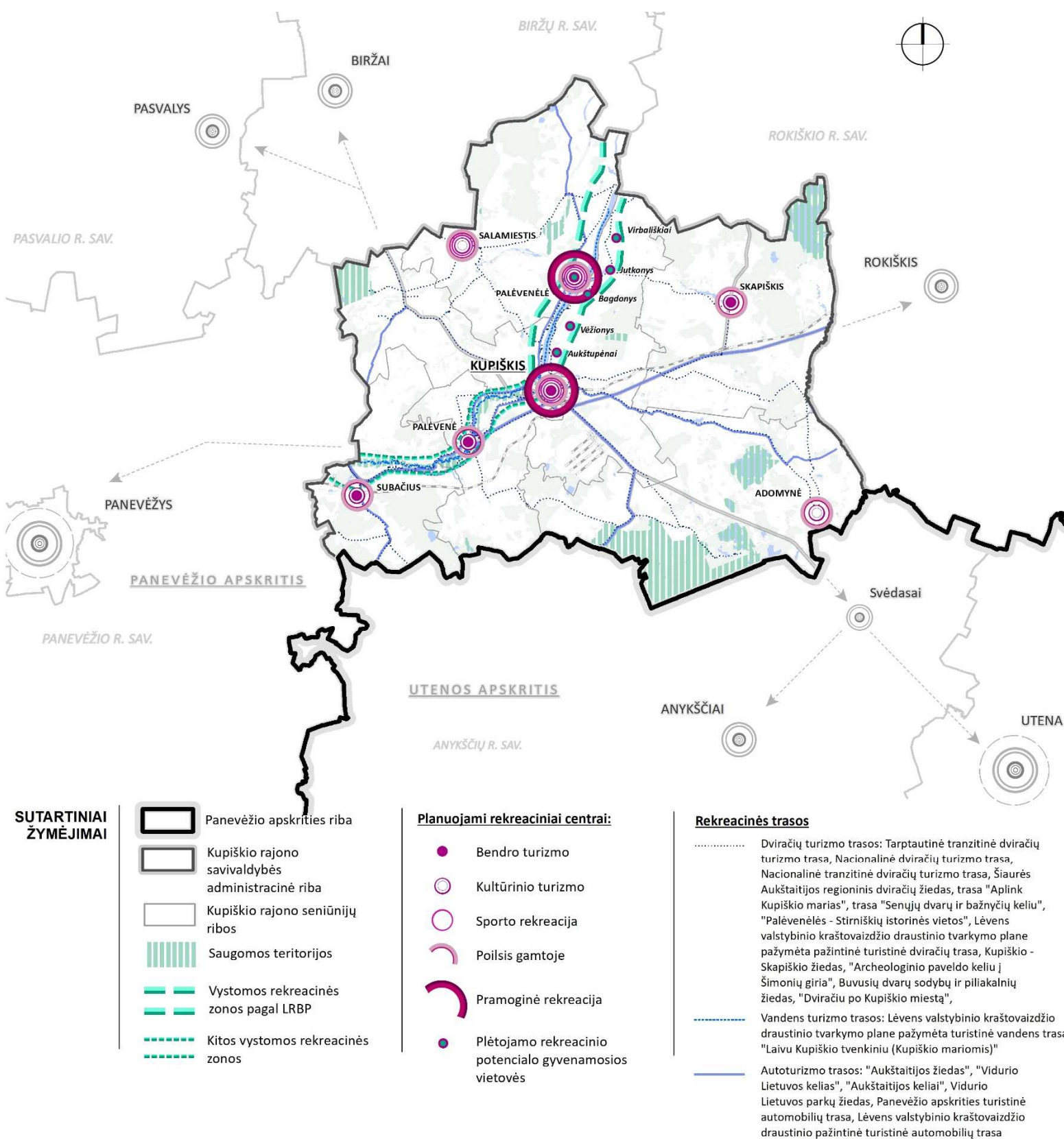
Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos turizmo ir rekreacijos plėtros specialiojo plano sprendiniais buvo išskirti 7 turizmo centrai: 1 regioninės svarbos (esamas plėtotinas regioninės svarbos daugiavfunkcinis turizmo ir rekreacijos aptarnavimo centras – Kupiškis) ir 6 lokalinės (naudojamose arba numatomose naudoti turizmui ir rekreacijos aptarnavimui, patenkančiose į didelio rekreacinio potencialo arealus ir pasižyminčiose gamtinių, kultūrinių bei socialinių išteklių turtingumu, esančiose šalia nacionalinės, regioninės ar lokalinės reikšmės turistinių trasų: Salamiesčio, Adomynės, Palėvenės, Subačiaus, Skapiškio, Palėvenėlės), jiems priskirtos pagrindinės specializacijos kryptys:

- bendrasis turizmas – teikiamos bendrosios, specialių papildomų tikslų nekeliančios paslaugos (maitinimas, apgyvendinimas, informacija ir kt.);
- kultūrinis (pažintinis turizmas, žaliasis (ekologinis) turizmas – tai kelionės bei poilsis gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje, norint tikslingai pažinti šią aplinką, krašto gamtos ir kultūros paveldo kompleksus ir objektus, kraštovaizdį, istoriją, išplėsti kultūrinį akiratį, mokytis;
- sporto rekreacija – tai aktyvus poilsis gamtinėje arba dirbtinėje aplinkoje (žaidžiant sportinius žaidimus, plaukiojant valtimis, vandens slidėmis ir pan.) arba stebint sporto renginius;
- pramoginė rekreacija – tai jėgų atgavimas gamtinėje ar tam tikslui pritaikytoje dirbtinėje aplinkoje, dalyvaujant įvairaus pobūdžio pramogose ir renginiuose, lankant specializuotus pramogų parkus;
- poilsis gamtoje (poilsinis turizmas) – bendro pobūdžio, fizinės, psichinės ir dvasinės jėgas atstatantis (sveikatinantis) žmogaus poilsis lauko sąlygomis (gamtoje), centruose gali būti teikiamos ir kai kurios specializuotos paslaugos (poilsio ir pramogų organizavimas, poilsiui ir pramogoms skirto inventoriaus nuoma ir kt.).

Atsižvelgiant į Kupiškio marių su prieigomis kuriamą rekreacinį potencialą rengiamo Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcijoje Aukštupėnų, Vėžionių, Bagdonių, Jutkonių, Virbališkių gyvenamosiose vietovėse siūloma prioritetu planuoti rekreacijos ir turizmo infrastruktūros objektus, kurie savo ruožtu papildytų Kupiškio marių rekreacinę – turistinę infrastruktūrą.

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijoje siūloma rekreacijos kokybinė (apibrėžiant ir numatant modernizuoti rekreacinę infrastruktūrą) plėtra, kompleksiskai plėtojant visas turizmo sritis ir stiprinant savivaldybės konkurencingumą turizmo srityje. Ne ką mažesnė dedamoji – sudarytos rekreacijos ir turizmo sistemos įveiklinimas t. y. socialiniams ir kultūriniais poreikiams panaudojami gamtos, nekilnojamojo kultūros paveldo objektai ir vietovės bei plėtojami ir/ ar papildomi turistiniai maršrutai patogia paslaugų ir aptarnavimo infrastruktūra bei išskirtinėmis Kupiškio rajono savivaldybės rekreacijos formomis.

Koncepcijoje, išlaikomos sąsajos su Kupiškio rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu 2020–2030 m., siūloma parengti Kupiškio rajono savivaldybės turizmo strategiją, didinti turistinį patrauklumą plėtojant ir atnaujinant viešąją rekreacijos, aktyvaus poilsio, pažintinio, kultūrinio, kaimo turizmo ir vandens turizmo infrastruktūrą, kultūros ir gamtos paveldo objektus pritaikyti turizmui, švietimui, kultūrai ir kitoms viešosioms paslaugoms bei ekonominei veiklai vystyti.

9.1.pav. Kupiškio rajono savivaldybės rekreacinės struktūros koncepcija

9. SUSISIEKIMO INFRASTRUKTŪRA

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo koncepcija numatomas galiojančiu bendruoju planu suformuotos Kupiškio rajono savivaldybės susisiekimo sistemos tęstinis vystymas. Galiojančiu bendruoju planu susisiekimo sistemai numatyti sprendiniai peržiūrimi siekiant maksimalios darnos ir sąlygų tarptautinės, šalies, regioninei politikai ir savivaldybės strateginiams uždaviniams įgyvendinti sudarymo. Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimu rajono savivaldybės susisiekimo sistemą siūloma vystyti šiomis kryptimis:

- modernizuoti susisiekimo infrastruktūrą;
- plėtoti gyventojų darnų judumą bei mobilumą;
- mažinti transporto neigiamą poveikį aplinkai.

Kupiškio rajono savivaldybės koncepcijoje išlaikomi galiojančiame plane suformuoti pagrindiniai susisiekimo uždaviniai ir vertybiniai susisiekimo sistemos vystymo principai, kurie apima pasiekiamumo, mobilumo, saugaus eismo ir aplinkosaugos klausimus. Juos įgyvendinančių priemonių taikymas leis siekti greito, patogaus, saugaus vidaus ir išorės susiekimo bei žalingo poveikio aplinkai mažinimo ar net eliminavimo.

Susisiekimo sistemos vystymo gairės nustatytos *Europos komisijos transporto Baltoji knygoje, Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategijoje, Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje*. Dokumentų strateginiai tikslai apima darnios, aplinkai nekenksmingos, konkurencingos ir didelę pridėtinę vertę kuriančios Lietuvos susisiekimo sistemos kūrimo tikslus. Nacionalinėje ilgalaikėje susisiekimo strategijoje nurodoma, kad transporto sistema turi būti plėtojama siekiant vieningos ES transporto sistemos, aplinkosaugos reikalavimų įgyvendinimo bei planuojamas apkrovas atitinkančios infrastruktūros, modernaus ir daugiarūšio transporto infrastruktūros tinklų, perėjimo prie mažai taršaus mobilumo, didesnio transporto prieinamumo, patikimumo bei pasiekiamumo.

Pagrindiniai Kupiškio rajono savivaldybei aktualūs tikslai glaudžiai susiję su savivaldybės bendroje susisiekimo sistemoje vaidmeniu šalies kontekste. Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiame plėtros plane numatyti uždaviniai rajono pasiekiamumo gerinimui, modernizuojant susisiekimo infrastruktūrą ir mažinant transporto neigiamą poveikį aplinkai, plėtojant gyventojų darnų judumą bei mobilumą.

Kupiškio rajono savivaldybės transporto infrastruktūros pagrindą sudaro sausumos keliai, eismo valdymo sistemos, su jais susiję statiniai, specialiai įrengtos teritorijos, įrenginių ir konstrukcijų visuma, skirta transporto veiklai užtikrinti. Magistralinių kelių savivaldybės teritorijoje nėra, valstybinės reikšmės kelių tinklą joje sudaro 5 krašto keliai, 36 rajoniniai keliai. Valstybinės reikšmės kelių tinklo rodiklis nėra aukštas, tačiau pakankamas tam, kad būtų aptarnautos Kupiškio rajono savivaldybės gyvenamosios vietovės bei užtikrinti geri transporto ryšiai rajono teritorijoje ir už jo ribų. Savivaldybės geografinė padėtis nėra labai patraukli tranzitui, todėl poreikio plėsti valstybinės reikšmės kelių infrastruktūrą nėra. Įvertinus eismo intensyvumą keliuose, tikėtina, kad pagrindinėmis savivaldybės kelių transporto dominantėmis ir toliau išliks krašto kelias Nr. 122 Daugpilis–Rokiškis–Panevėžys ir krašto kelias Nr. 118 Kupiškis–Utena. Esminiais kelių transporto sistemos uždavinys - esamo kelių infrastruktūros išlaikymas, tobulinimas ir priežiūra.

Kupiškio rajono savivaldybėje didelė kelių su žvyro danga dalis (70 proc.), iš jų 80 km valstybinės reikšmės rajoninių kelių, kuriuose vyksta intensyvus eismas, padengti žvyro danga. Valstybinės reikšmės kelius

valdo, naudoja ir jais disponuoja Lietuvos automobilių kelių direkcija, o jų priežiūra ir plėtra vykdoma pagal Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programą. Vietinės reikšmės kelių ilgis Kupiškio r. sav. siekia 877 km, jų tankis pakankamas tam, kad būtų užtikrintas paslaugų pasiekiamumas, rišlumas bei kompleksiškumas. Siekiant gerinti gyvenamųjų vietovių junglumą su krašto keliais, mažinti kelionės laiką, efektyvinti automobilių energijos vartojimą, gerinti lokalios aplinkos oro kokybę būtina tobulinti kelių dangą, asfaltuoti žvyrkelius.

Kupiškio r. sav. vietinės reikšmės keliai (gatvės) tvarkomi pagal prioritetinę eilę, kurią sprendimu patvirtina Kupiškio r. sav. taryba. Darniai vietinės reikšmės kelių transporto infrastruktūros plėtrai savivaldybės teritorijoje užtikrinti, reiktų detaliau išnagrinėti ir įvertinti ir konkretizuoti esamą savivaldybės teritorijoje esančių vietinės reikšmės kelių tinklą, jo būklę ir plėtros kryptis. Tikslinga atnaujinti Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2009-05-28 sprendimu patvirtintą Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schemą, papildant ją vietinės reikšmės viešuosiuose keliuose esamas automobilių stovėjimo aikštelėmis, pėsčiųjų, dviračių takais, tiltais ir pralaidomis bei jų pagrindiniais parametrais, sudarant kelių priežiūros vadovą ir reglamentuojant kelių remonto, rekonstravimo bei statybos prioritetų nustatymo tvarką.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymu, vietinės reikšmės keliai, kiti transporto statiniai už kurių statybą, įrengimą ir (ar) eksploatavimą savivaldybės teritorijoje atsakingas savivaldybės infrastruktūros organizatorius ir (ar) savivaldybės infrastruktūros valdytojas, yra priskiriami inžinerinei savivaldybės infrastruktūrai, kuri turi būti vystoma ne tik pagal poreikį bet ir pagal finansinius pajėgumus.

Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiame plėtros plane pažymima, kad didžiausias susisiekimo infrastruktūros trūkumas Kupiškio rajono savivaldybėje – didelė žvyro kelių dalis. Transporto ir susisiekimo infrastruktūros silpnybėmis įvardinta: mažesnė nei vidutiniškai šalyje kelių su patobulinta danga dalis; nepakankamai išplėtotą bemotorių transporto priemonių infrastruktūra; didesnė nei vidutiniškai šalyje lengvųjų automobilių dalis; mažas ir mažėjantis gyventojų, pervežamų viešojo kelių transporto priemonėmis, skaičius; pakankamai senas ir nusidėvėjęs UAB „Kupiškio autobusai“ transporto priemonių parkas. Todėl savivaldybei racionalaus vietinių kelių tinklo vystymo klausimas išlieka aktuali ir strateginiu planu pasitelkiamas kaip priemonė susisiekimo gerinimui.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais, skirtais oro transporto ir infrastruktūros vystymui, nustatyta plėtoti veikiančius civilinius aerodromus siekiant juos panaudoti tarptautinio ir vietinio susisiekimo, sporto ir pramoginiams tikslams. Nors savivaldybės teritorijoje nėra civilinių aerodromų, kurių tinkamumas naudoti civilinei aviacijai yra patvirtintas LR teisės aktų nustatyta tvarka, tačiau yra oro transporto infrastruktūros, kuri galėtų būti plėtojama kaip civilinis aerodromas susisiekimo, sporto ir pramoginiams aviacijos tikslais. VŠĮ „Kupiškio aeroklubas“ ir skraidymų mokykla VŠĮ „Aviacijos treniruočių centras“ šiuo metu veikia ir naudojasi lauko aikšte (privatūs žemės sklypai), esančia Rudikų k. 2, Alizavos sen., Kupiškio r. Aikštelė įtraukta į Transporto kompetencijų agentūros Lauko aikštelių sąrašą, kurią planuotų vystyti. Galiojantis Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymas nustato, kad civilinio aerodromo vieta numatoma teritorijų planavimo dokumentuose, todėl siekiant skatinti aviacijos plėtrą šiaurės rytų Lietuvos regione bendrojo plano keitimo sprendiniais būtų sudaroma galimybė Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje vykdyti aerodromo veiklą – šiuo metu aviacijos tikslais naudojama teritorija būtų numatyta kaip planuojamo civilinio aerodromo vieta.

Regioninės reikšmės geležinkelio linija Kupiškio rajono savivaldybėje naudojama krovinių pervežimui, tačiau vis ekstensyviau. Turėtas keleivių pervežimo geležinkeliu konkurencinis reikšmingumas visapusiškai perleistas kelių transportui. Valstybės teritorijos bendruoju planu naujų geležinkelio atšakų, jungiančių Kupiškio r. sav. su kitomis šalies savivaldybėmis neplanuojama. Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiame plėtros plane tikslų, kurių būtų siekiama pasinaudojant savivaldybėje esančiais geležinkelių infrastruktūros ištekliais neplanuota.

ES lygmeniu numatomas keleivių ir krovinių pervežimo apimčių augimas. Pagrindinius transporto srautus telkia ir triukšmo, oro taršos, saugos, vietos teritorijų susisiekimo rišlumo iššūkius Kupiškio rajono savivaldybėje kelia valstybinės reikšmės keliai ir jų tęsiniai (gatvės), kitų – vietinės reikšmės kelių apkrova yra maža. Kelių apkrovos didėja visuose savivaldybės teritorijoje esančiuose valstybinės reikšmės krašto keliuose, išskyrus kelią Nr. 192 Skapiškis–Pandėlys, šio VMPEI sumažėjo beveik 29 proc. Labiausiai transporto srautai išaugo Utenos kryptimi (35 proc.) bei rajono centre – Kupiškio m. ir jo prieigose. Nors intensyvumas keliuose ir auga, kelių apkrovos Kupiškio rajono savivaldybėje neviršija reglamentinės maksimalios apkrovos normos ir turi pakankamai rezervo. Transporto srauto didžiąją dalį sudaro lengvieji automobiliai, krovininis transportas - tik 9 proc.. Pasyviai vystoma Logistikos infrastruktūra Kupiškio r. sav. lemia sunkiojo transporto srautų bendrame sraute mažėjimą. Įgyvendinant kitas Nacionalinės susisiekimo sistemos plėtros programos nuostatas, rajono savivaldybėje turi būti siekiama vidinės transporto ir logistikos paslaugų kokybę gerinančių tikslų, vietinio (priemiestinio) transporto sistemos darnos, energijos vartojimo transporte efektyvumo ir neigiamo transporto poveikio aplinkai mažinimo, eismo saugos ir saugumo didinimo.

Kupiškio rajono savivaldybėje vietos autobusų parkas aptarnauja 14 vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutų, kurie sudaryti racionaliai ir suderinti su mokinių pavėžėjimo poreikiais. Autobusų stotis modernizuota, sukurta kokybiška ir prieinama aplinka viešojo transporto paslaugų teikimui. Dėl dedamų pastangų, Kupiškio rajono savivaldybėje keleivių apyvarta vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutais išliko viena didžiausių apskrityje, tačiau nepaisant to, keleivių vežimo apimtys mažėja, didžiąją dalį iš pervežtų keleivių, t. y. per 80 proc. sudaro nemokūs ar turintys lengvatų keleiviai. Sklandų viešojo transporto organizavimą Kupiškio rajono savivaldybėje itin veikia mažėjantis gyventojų, mokinių skaičius, augantis automobilizacijos lygis. Esant mažam urbanistinio tankumo gyvenviečių tinklui ir aukštam automobilizacijos lygiui, aukštą aptarnavimo viešuoju transportu lygi išlaikyti sunku, tačiau šios paslaugos išlieka svarbios kaimo gyvenamosioms vietovėms sudarant alternatyvią saugią galimybę pasiekti urbanistinius centrus ir juose veikiančias paslaugas, taip mažinant jų atskirtį nuo urbanistinių centrų, išlaikant jose patrauklumą gyventi. Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiame plėtros plane numatoma modernizuoti viešojo transporto infrastruktūrą, remti ir skatinti gyventojų darnaus judumo ir mobilumo produktus bei paslaugas. Esminės viešojo transporto plėtojimo kryptys savivaldybėje lieka tęstinės ir siejamos su sukurtos viešojo transporto infrastruktūros išlaikymu, priežiūra ir naujos įrangimu. Svarbu atnaujinti autobusų parką, naudojant ekologiškas transporto priemones. Taip pat svarbu gerinti viešojo transporto paslaugų kokybę vietinio (priemiesčio) susisiekimo maršrutais, siekiant išlaikyti esamą keleivių skaičių ir pritraukti naujus keleivius.

Europos Komisijos transporto Baltojoje knygoje nustatytas strateginis siekis iki 2030 m. įprastiniu kuru varomų transporto priemonių skaičių sumažinti per pusę, o iki 2050 metų atsisakyti jų visiškai - tikslinga skatinti ir didinti elektromobilių aptarnavimui reikalingą infrastruktūrą (t.t. vykdyti elektromobilių naudojimui įkrovos vietų plėtrą). Elektra varomi automobiliai Kupiškio rajono savivaldybėje sudaro 0,1 proc. lengvųjų automobilių parko. Lyginant su nacionaliniais tikslais, kuriais iki 2030 m. elektromobiliai turėtų sudaryti 20 proc. lengvųjų automobilių parko – tai labai maža dalis. Viešoji elektromobilių aptarnavimo infrastruktūra įrengta tik rajono centre - Kupiškyje veikia trys viešos vidutinio galingumo

elektromobilių įkrovimo stotelės. Siekiant įgyvendinti Baltosios knygos tikslus, būtina Kupiškio rajono savivaldybėje formuoti platesnį elektromobilių įkrovos vietų tinklą įgyvendinant Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje iki 2030 m. planuojamų įrengti viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų planą. Iki 2030 m. suplanuota įrengti 206 viešąsias vidutinės galios elektromobilių įkrovimo prieigas.

Bevariklio transporto infrastruktūra Kupiškio rajono savivaldybėje yra labai fragmentiška ir nesudaro besijungiančios rišlios sistemos. Preliminariais duomenimis pavienės dviračių takų atkarpos rajone siekia apie 26 km. Didžioji dalis dviračių takų įrengti prie valstybinės reikšmės kelių. Jų dangos turi defektų ir yra remontuotinos būklės. Siekiant atitikti 2021-2030 m. Nacionaliniame pažangos plane numatytus rodiklius: kelionių dviračiais ir kitomis bemotorėmis transporto priemonėmis dalis bendroje kelionių struktūroje – 2030 m. sudarytų 12, 3 proc., pirmiausiai Savivaldybės teritorijoje būtina inventorizuoti pėsčiųjų ir dviračių takų infrastruktūrą, nustatyti jos būklę, jos atnaujinimo ir plėtros kryptis, prioritetus, etapus. Plėtojant dviračių takų tinklą svarbu, kad bevariklio transporto naudojimui įrengiama infrastruktūra būtų nukreipta į gyvenamųjų teritorijų junglumą su artimiausiais traukos centrais, darbo vietas koncentruojančių teritorijų pasiekiamumą, rekreacinių ir kitų traukos objektų pasiekiamumą.

Koncepcijoje susisiekimo vystymo nuostatos vykdo galiojančio bendrojo plano susisiekimo infrastruktūros sprendinių tęstinumą bei išlaikomos sąsajos su Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiu plėtros planu. Siekiama susisiekimo gerinimo Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje, palaikant sukurtą, atnaujinant ir plėtojant susisiekimo infrastruktūrą, gyventojų darnaus judumo bei mobilumo. Atsižvelgiant į savivaldybės susisiekimo sistemos esamą būklę, galima teigti, kad esamos susisiekimo infrastruktūros išlaikymas, priežiūra bei panaudojimas keleivių ir krovinių pervežime, kelių viešojo transporto paslaugų efektyvinimas, infrastruktūros pėsčiųjų ir dviračių transportui kūrimas, eismo saugos ir poveikio aplinkai mažinimas lieka esminiais susisiekimo sistemos uždaviniais. Pirmiausia siūloma atlikti Kupiškio rajono savivaldybės vietinės reikšmės kelių ir gatvių inventorizaciją, atnaujinti Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schemą, papildant ją vietinės reikšmės viešuosiuose keliuose esamas automobilių stovėjimo aikštelėmis, pėsčiųjų, dviračių takais, tiltais ir pralaidomis bei jų pagrindiniais parametrais, sudarant kelių priežiūros vadovą ir reglamentuojant kelių remonto, rekonstravimo bei statybos prioritetų nustatymo tvarką, prioritetine tvarka modernizuoti ir įrengti kelių, viešojo transporto ir bevariklio transporto, elektromobilių infrastruktūrą, numatytas pagal Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programą, Nacionalinės dviračių ir pėsčiųjų infrastruktūros plėtros žemėlapi, Kupiškio rajono savivaldybės 2020-2030 metų strateginiu plėtros planą, pagal prioritetinę vietinės reikšmės kelių (gatvių) ir objektų eilę, kurią sprendimu patvirtina Kupiškio r. sav. taryba ir Kupiškio rajono savivaldybės teritorijoje iki 2030 m. planuojamų įrengti viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų planą.

10. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO KRYPTYS

Inžinerinės sistemos tikslas – Kupiškio rajono tvarios energetikos sistemos, geriamojo vandens, ryšių poreikių užtikrinimas, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų užtikrinimas.

Pagrindiniai iššūkiai, susiję su inžinerinės infrastruktūros vystymu ilgalaikėje perspektyvoje bus susiję su gyventojų skaičiaus mažėjimu. Dėl mažėjančio gyventojų skaičiaus yra grėsmė centralizuotai tiekiamų paslaugų (šilumos, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, atliekų tvarkymo) kainos didėjimui. Siekiant mažinti šias grėsmes tikslinga skatinti jungtis naujus vartotojus, centralizuotai tiekiamų paslaugų tiekėjams diversifikuoti paslaugų tiekimą siūlant naujas paslaugas.

Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tikslas – įgyvendinti ES nuotekų direktyvos 91/271/EEB reikalavimus nuotekų išvalymui, sumažinti dirvožemio ir gruntinio vandens taršą bei požeminio vandens išteklių taršos riziką, išplėsti vandentvarkos tiekimo paslaugas ir pagerinti teikiamų vandentvarkos paslaugų kokybę.

Kupiškio rajono savivaldybėje vykdyta intensyvi geriamojo vandens tiekimo ir buitinių nuotekų šalinimo tinklų plėtra sudarė galimybes didesniai gyventojų skaičiui gauti prieigą prie saugaus geriamojo vandens išteklių bei sukūrė sąlygas mažinti į aplinką išleidžiamų nevalytų nuotekų kiekius. Tačiau pagal Kupiškio rajono demografinės prognozes numatomas gyventojų skaičiaus traukimas. Toks gyventojų skaičiaus mažėjimas iš esmės darys įtaką geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kainoms dėl pastoviųjų kaštų padalijimo mažesniai gyventojų skaičiui vartotojų. Todėl ilgalaikėje perspektyvoje turi būti sprendžiama, kaip bus vystomas centralizuotas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklas, centralizuotų sistemų išlaikymą ir plėtrą užtikrinant tik intensyviai urbanizuojamose teritorijose, kitose teritorijose siūlant alternatyvius sprendimus.

Kupiškio rajono savivaldybės vandens tiekimas ir nuotekos tvarkomi vadovaujantis Kupiškio rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialiuoju planu (TPD registro Nr. S-RJ-57-20-322) (toliau – Planas). Šiuo planu patvirtintose viešojo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo (toliau – VGVNT) teritorijose išskiriamos viešojo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros kryptys:

- I kryptis - vandentiekio ir nuotekų infrastruktūros vystymas VGVNT teritorijos dalyse (urbanizuotos/urbanizuojamos teritorijos dalys), kuriose yra kompaktiškas užstatymas/plėtra ir didžiausias gyventojų tankumas bei dalinai įrengti vandentiekio ir (ar) nuotekų tinklai ir numatyta centralizuota vandens tiekimo ir/arba centralizuota nuotekų tvarkymo infrastruktūra;
- II kryptis - vandentiekio ir nuotekų infrastruktūros vystymas (gali būti vykdomi paruošiamieji darbai vandentiekio ir nuotekų infrastruktūros vystymui: investicinių projektų rengimas, detaliųjų planų rengimas, techninių/darbo projektų rengimas) VGVNT teritorijos dalyse, kurios patenka į urbanizuojamas teritorijas. Šiose teritorijose numatytas individualus geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo būdas. Parengus žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo būdas iš individualaus gali būti keičiamas į centralizuotą.

Atsižvelgiant į Kupiškio rajono hierarchinę savivaldybės centrų ir gyvenamųjų vietovių sistemą bei investicijų ekonominis efektyvumą, infrastruktūrą vystant ten, kur šios infrastruktūros vartotojų tankis yra didžiausias, Planu nustatyti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros vystymo prioritetai.

Prioritetas	VGVT teritorijos pavadinimas	Infrastruktūros vystymo pobūdis
I	Kupiškio aglomeracija	Kupiškio m.: Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra). Aukštupėnų k.: Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra)
II	Kupiškio aglomeracija	Kupiškio m.: Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra). Aukštupėnų k.: Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra).
	Palėvenėlės k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra)
	Aleksandrijos k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Šepetos k.- Šnipeliškio k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Virbališkio k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Byčių k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Noriūnų k.- Žvėrių k.- Palėvenės mstl.- .-Vasalavos k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra), vandens gerinimo įrenginių rekonstrukcija/statyba.
	Rudilių k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra)
	Subačiaus m.- Valakų k.- Dvariškių vs.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra), vandens gerinimo įrenginių rekonstrukcija/statyba. Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra)
	Laičių k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Naivių k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra).
	Skapiškio mstl.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba.
	Adomynės k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra). Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra)
	Šimonių mstl. -Juodžiūnų k.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra), vandens gerinimo įrenginių rekonstrukcija/statyba.
III	Gumbelių k.-Salamiesčio mstl.	Vandentiekio tinklų statyba (plėtra), vandenvietės statyba. Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra).
	Aleksandrijos k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba.
	Paketurių k.-Svidenių k.	Vandentiekio tinklų statyba. Buitinių nuotekų tinklų statyba
	Byčių k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba.
	Šepetos k.-Šnipeliškio k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra), nuotekų valymo įrenginių rekonstrukcija/statyba.
	Lukonių k.	Vandentiekio tinklų statyba, vandenvietės statyba.

		Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba.
	Laičių k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba
	Naivių k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba, nuotekų valymo įrenginių statyba
	Šimonių mstl.-Juodžiūnų k.	Buitinių nuotekų tinklų statyba (plėtra), nuotekų valymo įrenginių rekonstrukcija/statyba
IV	Pyragių k., Šepetos k.-Šnipeliškio k., Laičių k., Naivių k., Kupiškio m.	Vandentiekio tinklų renovacija.

Paviršinės nuotekos

Nustatomos šios paviršinių nuotekų tvarkymo kryptys:

- Palaipsniui inventorizuoti Kupiškio rajono paviršinių nuotekų sistemas, numatyti jų sutvarkymo būdus;
- Mažinti paviršinių nuotekų susidarymą ir (ar) surinkimą. Tai yra, turi būti įrengiama kiek galima mažiau nelaidžių paviršių (išskyrus galimai teršiamas teritorijas);
- Mažinti kiekį centralizuotai į aplinką išleidžiamų paviršinių nuotekų. Tai yra, turėtų būti numatomas paviršinių nuotekų panaudojimas gamybos, žaliųjų plotų laistymo, gaisrų gesinimo reikmėms ir pan.;
- Mažinti susidarančių paviršinių nuotekų užterštumą - tai yra, numatyti sausą galimai teršiamų teritorijų valymą, įrengti stogines taršos atžvilgiu pavojingiausiose vietose ir pan.

Atliekų tvarkymas

Ilgalaikėje perspektyvoje numatomas perėjimas prie žiedinės ekonomikos modelio, kurio pagrindiniai principai yra šie: 1) kuo ilgiau išlaikoma produktų vertė; 2) atliekų susidarymo vengimas. Bus skatinama mažinti procesų / produktų / paslaugų poveikį aplinkai ir atliekų susidarymą gamybos ir tolesnio produktų naudojimo procese. Bus kuriama tokia teisinė ir ekonominė aplinka, kuri skatintų produktų, kurie ne tik yra techniškai patvarūs, bet ir tapę atliekomis, tinkami pakartotinai naudoti ir perdirbti, kūrimą, gamybą ir naudojimą. Daugkartinis produktų naudojimas – siekis ilgiau naudoti, taisyti, atnaujinti, pergaminti ir perdirbti (atliekų vertimas ištekliais) – yra svarbus pradinis žingsnis link žiedinės ekonomikos. Į žiedinę ekonomiką integruojant urbanizacijos procesus, tikslinga skatinti užstatytų teritorijų konversiją (angl. brownfield redevelopment).

Siekiama, kad nuo 2030 m. visos perdirbti ar kitaip naudoti tinkamos atliekos, ypač komunalinės, nebūtų priimamos sąvartynuose, išskyrus tas, kurių šalinimas sąvartynuose duoda geriausią bendrą rezultatą aplinkosaugos požiūriu. Papildomai siekiama, kad ne vėliau kaip 2035 m. sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekis būtų sumažintas ir sudarytų ne daugiau kaip 10 % ar mažiau visų susidarančių komunalinių atliekų (svorio).

Siekiama iki 2030 m. padidinti pakartotiniam naudojimui parengiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį tiek, kad jos sudarytų bent 60 % visų komunalinių atliekų (pagal svorį), iki 2035 m. padidinti pakartotiniam naudojimui parengiamų ir perdirbamų komunalinių atliekų kiekį tiek, kad jos sudarytų bent 65 % visų komunalinių atliekų (pagal svorį).

Siekiama didinti rinkai pateiktų daugkartinių pakuočių ir kartotinio pakuočių naudojimo sistemų procentinę dalį aplinkai saugiu būdu, nesukeliant pavojaus maisto higienai ir vartotojų saugai. Numatoma, kad ne vėliau kaip 2030 m. gruodžio 31 d. palaipsniui turi būti pasiekti minimalūs medžiagų, esančių tam tikrų pakuočių atliekose, perdirbimo tikslai.

Kupiškio rajono savivaldybėje bendras regioniniame atliekų sąvartyne šalinamas atliekų kiekis pastaraisiais metais mažėja, tačiau vis dar išvežama pakankamai daug nerūšiuotų atliekų, todėl turėtų būti siekiama mažinti nerūšiuotų atliekų šalinamų sąvartyne, kiekius.

Gamtinių dujų tiekimas

Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2013-10-24 sprendimu Nr. TS-220 „Dėl Kupiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“ sprendiniuose bei Kupiškio miesto bendrojo plano, patvirtinto 2008 m. vasario 14 d. Tarybos sprendimu Nr. TS – 19 „Dėl Kupiškio miesto bendrojo plano iki 2026 metų patvirtinimo“ sprendiniuose yra numatyta magistralinio dujotiekio vamzdyno preliminarioji trasa bei Kupiškio miesto gretimybėje dujų skirstymo stotis. Numatoma išlaikyti šias teritorijas rezervuotas gamtinių dujų infrastruktūros plėtrai.

Elektros energija

Pagrindinis tikslas elektros energijos sektoriuje – užtikrinti techniškai patikimą, kokybišką ir nepertraukiamą šalies vartotojų aprūpinimą elektros energija mažiausiomis sąnaudomis ir konkurencingomis kainomis.

Nustatomos šios elektros energijos sistemos Kupiškio rajono savivaldybėje tvarkymo kryptys:

- Gyvenamųjų vietovių teritorijoje, pagal poreikį atliekant nuolatinius elektros skirstomojo tinklo atnaujinimus, kabeliuoti tinklo linijas;
- Skatinti gaminančių vartotojų skaičiaus didėjimą, elektros kaupimo įrenginių diegimą.

Šilumos ūkis

Centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemos vystymo kryptys:

- užtikrinti centralizuotų sistemų išlaikymą ir plėtrą intensyviai urbanizuojamose teritorijose;
- skatinti centralizuotų sistemų plėtrą kitose teritorijose, jei tai ekonomiškai naudinga;
- nuolat didinti šilumos gamybos, perdavimo ir vartojimo efektyvumą;
- plėtoti didelio naudingumo kogeneraciją CŠT sistemose, kai tai ekonomiškai naudinga;
- užtikrinant vietinių ir atsinaujinančių išteklių naudojimą šilumos gamybai, taip pat šių išteklių pagamintos energijos kaupimą ir laikinąjį saugojimą atitinkamose saugyklose;
- palaipsniui vystyti šalčio ir vėsumos centralizuotą gamybą ir tiekimą, taip pat išnaudojant žemės gelmių talpines savybes saugant šilumą.

Atsinaujinančių energijos išteklių elektrinės

Nacionaliniu lygmeniu, pereinant prie mažai anglies dioksido išmetančios ekonomikos, atsinaujinančių energijos išteklių dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, bus padidinta iki 45

% iki 2030 m. bei 80 % iki 2050 m. Šių tikslų bus siekiama skatinant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą elektros, šilumos ir transporto sektoriuose, taip pat didinant elektros energiją gaminančių vartotojų (individualiuose namuose ir daugiabučiuose) dalį.

Kupiškio rajono savivaldybėje pastaruoju metu pastatyti, o taip pat projektuojami ir/ar jau statomi saulės elektrinių parkai, planuojami – vėjo elektrinių parkai.

Kupiškio rajono atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo energijos gamybai plėtra planuojama pagal Kupiškio rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planą iki 2030 m. Veiksmų plane neapibrėžtos sąlygos energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių dėstymui. Tokių objektų statybos sąlygos bus apibrėžtos šio bendrojo plano keitimo sprendinių konkretizavimo stadijoje. Tokių objektų statybos sąlygos bus apibrėžtos šio bendrojo plano keitimo sprendinių konkretizavimo stadijoje, vadovaujantis šiais principais:

- pavienių saulės šviesos ir/ar vėjo elektrinių statyba papildomai neribojama ir vykdoma laikantis Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 49 straipsnio reikalavimų;
- nustatomos teritorijos, kuriose saulės šviesos elektrinių parkų, vėjo elektrinių parkų ar hibridinių elektrinių parkų statyba negalima, atsižvelgiant į žemės našumą, saugomų, užstatytų teritorijų lokaciją, kultūros paveldo objektų teritorijas, vertingus kraštovaizdžius, panoramas ir kt. Likusioje teritorijoje šių objektų statyba neribojama;
- hidroelektrinių, biodujų elektrinių statyba papildomai neribojama.

Elektroniniai ryšiai

Ilgalaikėje perspektyvoje siektina sudaryti sąlygas esamų komunikacijų išsaugojimui, naujų komunikacijų paklojimui bei tolesniam modernių technologijų vystymui.

Bendrojo plano keitimo sprendinių konkretizavimo stadijoje numatoma apibrėžti 30 m aukščio ir aukštesnių ypatingųjų inžinerinių statinių (tame tarpe ryšio bokštų) statybos tekstinį reglamentą, nedetalizuojant konkrečių statinių vietų.